Amorebieta-Etxanoko Baserriak

• CASERÍOS DE AMOREBIETA-ETXANO •

Sociedad Artístico Cultural Zornozaren eskutik

Argitalpena:
AMOREBIETA-ETXANOKO UDALA

Proiektuaren zuzendaritza:
SAC ZORNOZA

Egileak:
PEDRO JUAN ARANA
JAVIER ZABALA

ISBN: 978-84-09-26962-4 | Lege gordailua: LG BI 00094-2021

Diseinua eta Maketazioa:
IRATI LEJARRAGA MURCIANO
Inprimaketa:
GRÁFICAS LIZASO (Amorebieta-Etxano)

"Amorebieta-Etxanoko Baserriak" | "Caseríos de Amorebieta-Etxano" 2020

[EUS]

Askotan entzun eta esaten dugu etorkizun hobea lortzeko pauso irmoak eman behar ditugula gure orainean. Alabaina, etorkizun hobeago baten itxaropen horrek iraganari begiratu behar dio.

Nondik gatozen jakin behar dugu, zer izan garen; izan ere, gure arbasoek egin dutena eta oinordetzan utzi digutena gure historiaren parte dira, eta ezin dugu hori alde batera utzi. Etorkizun hobea definitzeko orduan, erabaki egokia litzateke gure oraina eta iragana kontuan hartzea.

Mugarri ugarik osatzen dute herri baten kultura, herriaren nortasuna. Inolako zalantzarik gabe, hizkuntza da horietako bat, eta, horrekin batera, baserria dago elementu dinamizatzaile eta ekonomiaren zein gure arbasoen harreman sozialen katalizatzaile gisa. Baserrien babesean sortu den kultura-ondarea aberasten joan da, eta nola egin ere, mota guztietako ekarpenekin (baselizak, ikastetxeak, kirolak, erromeriak...).

Historian zehar, kokapena, elementu arkitektonikoak eta bilakaera konstanteak izan dira, eta, zorionez, kasu askotan, horren lekuko izan gaitezke hori hala izan dadin borroka egin duten pertsonen ahaleginari esker. Zoritzarrez, ahalegin horrek ez du beti trukean ordainsaria jasotzen, eta baserri ugari askotariko arrazoiengatik desagertu izanak ez digu historia guztiz ezagutzen utzi.

Hori dela eta, SAC Zornozak Javier Zabalaren eta Pedro Juan Aranaren eskutik aurkeztu digun lana aitortu eta txalotu behar dugu, eskuetara ekarri baitigute gure legatua. Gainera, beste pertsona batzuekin batera egin dute, ilusioz eta gogo handiz.

Nagusiki bisuala den lan honek oroitzapenak berreskuratzeko aukera ematen digu argazki orotan. Hazten joan ahala, gero eta nabarmenagoak dira gure lehenengo urteetako indarra eta presentzia. Eta pentsatu nahi dut liburu honetako argazki guztiek aukera emango digutela une horiek islatzean sarritan sortzen zaizkigun barne-poztasuna eta bakea berreskuratzen, hau da, hainbeste zor diogun iragana oroitzen; izan ere, iragan horren atzean beti daude hori egia bihurtu duten emakumeak eta gizonak, eta haiei zor diegu.
SAC Zornozari ere, Amorebieta-Etxano herriaren alde egindako lan izugarria zor diogu, XX. mendearen erdialdetik baitabil herritarrentzat lan egiten.

[CAST]

Dar pasos sólidos en nuestro presente para conseguir un futuro mejor es algo que en muchas ocasiones escuchamos o decimos. Pero esa esperanza en un futuro mejor debe tener, tiene que tener, una mirada en el pasado.

Saber de dónde venimos, lo que hemos sido, lo que nuestros antepasados han hecho y nos han legado como herencia forma parte ineludible de nuestra historia. Y haremos bien si al definir un futuro mejor, tuviéramos en cuenta tanto nuestro presente como ese pasado.

Son muchos los hitos que conforman la cultura de un pueblo, su propio ser. Qué duda cabe que la lengua es uno de ellos, y junto a ella, como elemento dinamizador, catalizador de la economía, de las relaciones sociales de nuestros antepasados, aparece el caserío. El patrimonio cultural surgido al amparo de los caseríos se ha ido enriqueciendo y de qué manera con aportaciones de todo tipo (ermitas, escuelas, deportes, romerías...).

A lo largo de la historia, su ubicación, sus elementos arquitectónicos, su evolución, ha sido una constante de la que afortunadamente aún podemos ser testigos gracias en muchos casos al esfuerzo de personas que han luchado para que ello sea así. Desgraciadamente no siempre el esfuerzo tiene su recompensa y la desaparición por múltiples razones de muchos caseríos nos impide contemplar en su plenitud la historia de estos.

Por eso, el trabajo que la SAC Zornoza nos presenta de la mano de Javier Zabala y de Pedro Juan Arana, que junto como otras muchas personas tanta ilusión y empeño han dedicado a él, debe de ser reconocido y aplaudido por el legado que ponen en nuestras manos.

Este trabajo, eminentemente visual, nos brinda la posibilidad de recuperar recuerdos en cualquiera de sus fotografías. A medida que vamos creciendo la fuerza y la presencia de nuestros primeros años se hace cada vez más evidente. Y esa paz y satisfacción interior que muchas veces surge cuando recreamos esos momentos, quisiera entender que es la misma que nos produce cualquier fotografía de este libro, que nos lleva a rememorar lo que fue nuestro pasado y al que tanto le debemos, porque detrás de ese pasado siempre hay mujeres y hombres que son los que lo han hecho posible, y a ellas y ellos se lo debemos.
Como le debemos a la SAC Zornoza el ingente trabajo realizado desde su fundación a mediados del siglo XX en pro del pueblo de Amorebieta-Etxano.

ANDONI AGIRREBEITIA

Alcalde de Amorebieta-Etxanoko alkatea

Egileak | Autores
Javier Zabala, Pedro Juan Arana

[EUS]

[EGILEEN OHARRA]

Gure herriko baserri guztien inguruko informazioa eta argazkiak biltzen dituen lanaren DVD-a editatu eta kaleratu ostean, gure auzokideen eskaera ugari jaso ditugulako liburu hau argitaratzeko erabakia hartu da.

Argitalpen honekin pasa den mendeko laurogeiko hamarkadan hasitako lanari amaiera ematen zaio. Azpiegitura berrien eraikuntzak eta herrigunearen handitzeak herriko baserri asko betiko desagertzea suposatzen zutela konturatzea izan zen lan honen abiapuntua.

Gure baserriei buruz jasotako informazioa, 507 baserri guztira, lau eremu geografikotan multzokatu da: Amorebieta (199), Etxano (67), Boroa (88) eta Euba (153).

Liburuan, kapitulu bana eskaini zaio eremu bakoitzari, eta hauxe deskribatzen da bertan:

1. Eremuari buruz egindako aipamena
2. Informazioa biltzen lagundu duten pertsonen lantaldea.
3. Kapituluan jaso diren baserrien aurkibidea honako datu hauekin:
    - Baserriaren izena.
    - Gaur egun baserrian bizi den familiaren ala jabearen izena.
4. Baserri bakoitzaren argazkiak

Egileen ohar honen bitartez parte hartu duten eta lan hau egia bihurtu duten laguntzaile guztiei eskerrak eman nahi diegu, eta, bereziki, liburua edo DVDa eskuratu duzuen guztioi. Zuen gustukoa izatea espero dugu. Guretzat hori da egindako lanaren aintzatespen eta saririk onena.

[CAST]

[NOTA DE AUTORES]

La publicación del presente libro está motivada por las innumerables peticiones recibidas por parte de nuestros convecinos tras la edición y lanzamiento en formato DVD del trabajo que recopila la información y fotos de todos los caseríos de nuestra localidad.

Con esta publicación termina un trabajo que comenzó a principios de la década de los 80 del siglo pasado y que tuvo su origen en la preocupación de los autores por preservar la memoria de unos caseríos que desaparecían por efecto de las nuevas infraestructuras viarias y del desarrollo urbanístico del casco urbano.

La información recogida sobre nuestros caseríos, un total de 507, se ha agrupado en cuatro zonas geográficas: Amorebieta (199), Etxano (67), Boroa (88) y Euba (153).

El libro dedica un capítulo a cada una de estas zonas en las que se describe:

1. Una reseña sobre la zona.
2. El equipo de personas que ha participado en la recopilación de la información.
3. Un índice de los caseríos cuyas fotografías contiene el capítulo con los siguientes datos:
    - Nombre del caserío
    - Nombre de la familia que actualmente habita el caserío o es propietaria del mismo.
4. Fotografías de cada caserío

Aprovechamos esta “Nota de los Autores” para agradecer a todos los colaboradores que han participado y han hecho posible este trabajo y, en especial, a todos aquellos que habéis adquirido el libro o el DVD con la esperanza y deseo de que sean de vuestro agrado. Para nosotros es el mejor reconocimiento a la labor realizada.

PEDRO JUAN ARANA
JAVIER ZABALA

Amorebieta

[EUS]

Beste garai bateko istorioekin hasiko dut aurkezpena.

Errege-bidea Amorebietatik igarotzen zela esaten ziguten, eta herriari garrantzi handiagoa ematen ziola iruditzen zitzaidan niri. Izan ere, dirudienez, ostatu, posta eta bentekin zuinkatutako zerbitzu-eremu baten antzeko zerbait omen zegoen hemen. Benta horietako batean, Erkolesko baserri batean, kontatu ziguten Gernikara zihoazen errege zin-egileak bertan gelditzen zirela bazkaltzeko, atseden hartzeko eta eginkariak arintzeko.

Baieztatu ziguten Alfontso XIII.a erregea bidaietako batean zalgurditik jaitsi zela Kaitanan, orduan “El obús” (obusa) izenarekin ezaguna zen baserrian txiza egiteko. Une horretatik aurrera, baserriari izena aldatu, eta “Txilibitu” jarri zioten. Hori gertatzen da errege-erreginekin: errege-txiza bataioko ura.

Egia izan zein ez izan, bene-benetako gauza bakarra da Amorebietara etorri nahi duen orok aldapak jaitsi beharko dituela beti, ibaiko errepidetik ez badator behintzat. "Gane” izena jaso dute beti. Hain zuzen ere, Gane topatuko du Durangotik datorrenak, Autzagane Gernikatik datorrenak, Arriagane Bilbotik etortzen denak eta, opari gisa, Beterragane Etxano, Urritxe edo San Juanetik datorrenak.

Amorebietara heltzean ongietorria ematen dizuten aldapetako baserriekin egingo luke topo. Horietakoren batean, hormetako batean lauza urdin eta zuriak zituen baserriren bat ikusiko luke, non "AMOREBIETA" irakurri daitekeen edo, kasuren batean, "AMOREVIETA". Garai hartako batzuen hitzetan, letra bakarra nahikoa zen euskara eta gaztelania bereizteko. Jakin badakit herriko jende askok uste zuela Amorebieta herriaren gaztelaniazko izena zela eta Zornotza, berriz, euskarazkoa. Konfidentzia bat kontatu behar dizuet: nik uste oraindik ere badagoela hori pentsatzen duen jenderik.

Errege-bidea oso garrantzitsua izango da, bai, baina, dena den, niretzat beti izan da garrantzitsuena, errege-bidearekin edo errege-biderik gabe, aldapetatik "ibai handiaren" meandroak osatzen duen haran eder honetatik jaistea, eta Amorebietako bihotzera iristea, Zubiaur izeneko erdigunearekin. Eta bertan etxe, jauregi, luxuzko etxe eta baserriez gozatzea. Ez, baserriak, ez. Nire baserriak, herriaren erdigunekoak.

"Kaletar" amorratua izanik, aitortu beharra daukat ezezaguna egiten zaidala periferia, eta baserri ugari daude bertan, esku artean duzuen liburu honetan ikusi dezakezuenez. Bai, aitortu beharra dut zerbait dakidala kukuluaz, baina gutxi hostoez. Hortaz, egondakoa eta ezagututakoa gogoratzera eta samintasunez oroitzera mugatuko naiz.

Gaur egungo ikuspegitik, ohartu naiteke zein gogorra izan zen kaleetako zein larretako hiri-baserriak eraisteari aurka egiten ikustea. Industrializazio gupidagabeak, garapenak eta zementuak nabarmen irabazi zuten, eta etsia hartu genuen.

Bada, ez gaitezen triste jarri!

Nafarroa dut gogoan, Andoni Larruzea "Amorebieta IV" delakoaren eta Joxin López Arriortuaren jaiolekua, beste herritar ospetsu batzuen artean. Errota, antapara eta ibaia ditut gogoan, eta, jauntasuna zuhaitz eta lorategi artean ezkutatuta, Olano karlistaren jauregia. Elizaren azpian landatuta balego bezala, Nafarroako baserriaren irudia Amorebietako sinbolo bizi gisa irudikatu eta betikotu izan da.
Orain, Elizondoko bi baserrietara joko dut, ibaiaren beste aldean, elizara doan zubia igaro eta parean. Eraikin benetan itzaltsuak, itxuragatik zein bertan bizi ziren pertsonengatik; izan ere, horietako batean San Juan bizi zen eta bestean "El Caudillo" bera. Nola ahaztuko genituen, bada, bertan bizi izan ziren auzokide ospetsuak ikusita!
San Juanen auzokidea zen, halaber, Luis Canario, sakristaua lanbidez eta "dominstiku egilea" izatez. Historia sakratuaren arabera, dominstikuak hain izugarrizkoak izan ohi ziren, ezen eliza barruan ihes egin zion horietako batek erretaulako aingerutxo baten aurpegian amaitu zuen. Orain, ez zaitezte aurpegitxoa aurkitzen saiatu; izan ere, zaharberritu zutenean ordezkatu zuten.

Egin dezagun aurrera, bada, Etxondoposotik Leginetxeraino. Baserri ederrez jositako auzo bitxia, ospitale eta guzti. Margarita Borboikoa erregingaiak bisitatu zuen 1874ko ekainaren 22an. Dena den, egia esan, askoz ere ospetsuagoa zen honako honengatik: "Leginetxera joatea" ez zen trenbidetik auzora joatea, "beste mundura joatea" baizik, hau da, hiltzea, zerraldo geratzea, bertan dagoen hilerrira joatea, alegia.

Buelta-erdia emanda, nire gogoetak erdigunera doaz orain, eta ohiz kanpoko zerbaiten inguruko hausnarketa egiten dut, nire aburuz. Hainbat izen dituzten gauzak daude, eta ez dakigu zergatik, edo jakin badakigu, eta berezia iruditzen zaigu, edo, agian, ez. Gure herriak, esaterako, hiru ditu: Amorebieta-Etxano, Zornotza eta Amorebieta bakarrik. Eta kale batzuek bi izen dituzte, esaterako: Kantarranas eta Konbenio, Bidetxo Beltza eta Larrabide edo Ogenbarrena eta Hezetasun auzoa.

Bada, leku horietan edukitzaileak soberan ditugu, baina edukia falta zaigu; izenak soberan ditugu, baina baserriak falta dira lehen zeuden tokietan. Konbeniok Kantarranas du, baina baserriak galdu zituen, Lejarazu eta Isabelotarenak. Bidegurutzetik oso gertu, txoko zoragarri bat sortzen zuten, eta, bertan, zuzenean ezagutu ahal izan nuen nire lehenengo ingurune euskogaztelarra (barkatu esamoldeagatik).

Desagertu dira, halaber, Lopena eta Pike baserriak. Lehenengoa etxez inguratuta eta bigarrena zelaiz inguratuta, beti hemen eta agerian, ezin gehiago. Herriko eraikinik altuenak baserria eta aroztegia irentsi zituen, eta eraikinen zirkunboluzio erraldoi batek Pikeko orube zabala eraman zuen aurretik.

Adreiluak irentsi zituen, baita ere, zelai zabal osoa eta ekoizteko hezegunea. Orduan, bertako baserriak desagertu egin ziren, zulo beltz batek irentsi balitu bezala. Hori fisikan gertatzen da, unibertsoan, noski. Ogenbarrenan, aitzitik, zulo beltzak lokatza eta abandonua

utzi zituen, bai eta urte askoz iraun zuen zabarkeria ere. Uraren fisika kaleen unibertsoan. Hainbeste zegoen, hainbeste putzu eta hainbeste uhar, “Hezetasun auzoa” esaten ziotela mespretxuz.

Joan zitzaigun Amorebietak lekua utzi dio Amorebieta berriari, ordenatuagoa eta osasungarriagoa, baina hiriaren erdialdeko baserririk gabe. Gauza bat bestearen truke. Edo ez? Hobea al zen lehengoa? Ez dugu inoiz jakingo; baliteke liburu hau gogoeta egin eta epaia emateko tresna izatea.

Susmoa dut zegokidan aurkezpenarekin amaitu dudala. Aurrez adostutako bi orrialdeak bete ditut, eta, orain, brastakoan, agur esan behar dizuet.

Zerbait ahaztuko zitzaidan, akatsen bat egingo nuen, baina herrikide maitagarriok aitortu beharra dizuet asko gozatu dudala hau dena gogoratzen. Erdiguneko baserriei esker, haurtzarora eta gaztarora itzuli naiz zuri-beltzeko Amorebieta hori oroitzen, hain kolpatua eta hondatua, baina beti atsegina, ez oso klasista, xumea eta adeitsua.

[CAST]

Comenzaré esta presentación contando cosas de otros tiempos.

Nos decían que un Camino Real atravesaba Amorebieta, y eso me parecía que le daba a nuestro pueblo un plus de importancia ya que, al aparecer, había aquí una especie de área de servicio jalonada de posadas, postas y ventas. En una de esas ventas, en un caserío de Erkoles, nos dijeron solían apearse a comer, descansar y descargar sus necesidades los Reyes juraderos de paso hacia Gernika.

Nos aseguraron que el rey Alfonso XIII, en uno de sus viajes, bajó de su carruaje en Kaitana para evacuar sus aguas menores en el caserío conocido entonces como “El obús”, aunque, desde que lo hizo, el lugar cambió de nombre y pasó a llamarse “Txilibitu”. Es lo que tiene la realeza: es agua bautismal la meada real.

Sea o no verdad, lo único real es que quien quiera llegar a Amorebieta y no venga por la carretera del río, tiene que bajar unas cuestas que aquí se han denominado desde siempre “gane” y se encuentra con Gane si viene de Durango, con Autzagane si lo hace desde Gernika, con Arriagane cuando llegue por Bilbao y, de regalo, Beterragane para venir desde Etxano, Urritxe o San Juan.

Se encontraría con aquellos caseríos que te recibían en cada una de las cuestas cuando llegabas a Amorebieta, en alguno de los cuales destacaba el letrero confeccionado de azulejos azules y blancos colocados en uno de sus muros y en los que se podía leer “AMOREBIETA” o, en algún caso, “AMOREVIETA”. Una simple letra, según alguien de entonces, servía para distinguir el euskera del castellano. Me consta que otra mucha gente del pueblo pensaba que Amorebieta era el nombre en castellano de lo que en euskera era Zornoza. Y os contaré una confidencia: no estoy muy seguro de que alguno no lo siga pensando aún.

El Camino real sería todo lo importante que se quiera, aunque para mí lo importante siempre ha sido, con camino real o sin él, bajar por esas cuestas hasta ese hermoso valle formado por el meandro del “río grande”, llegar al corazón de Amorebieta con su centro urbano llamado Zubiaur y disfrutar de sus casas, palacios, mansiones y sus caseríos. No, sus caseríos, no. Mis caseríos, los del centro del pueblo.

Uno, que es un “kaletarra” empedernido, tiene que reconocer que desconoce bastante la periferia tan rica en caseríos que poseemos, como podéis observar en este libro que tenéis entre manos. Sí, lo reconozco, algo sé del cogollo y poco de las hojas, así que me limitaré a recordar y añorar lo que hubo y conocí.

Desde la perspectiva actual, puedo darme cuenta de lo duro que fue observar los caseríos urbanos repartidos entre calles y campas resistirse a su demolición. La implacable industrialización, el desarrollo y el cemento ganaron por goleada, y nos resignamos.

¡Pero no nos pongamos tristes!

Me acuerdo de Nafarroa, cuna de Andoni Larruzea “Amorebieta IV” y de Joxin López Arriortua, entre otros ilustres vecinos. Recuerdo el molino, la antepara y su río y, escondiendo su señorío entre árboles y jardines, el palacio del carlista Olano. Como si estuviera plantada bajo la Iglesia, la figura del caserío de Nafarroa ha quedado retratada e inmortalizada como símbolo vivo de Amorebieta.

Dirijo ahora mi recuerdo hacia los dos caseríos de Elizondo, al otro lado del río nada más pasar el puente hacia la Iglesia. Edificios ilustres ciertamente, tanto por su porte como por sus moradores, ya que en uno de ellos vivía San Juan, y en el otro, nada más y nada menos que

El Caudillo. ¡Como para no acordarse de ellos con esos ilustres vecinos!

Vecino también de San Juan era Luis Canario, sacristán de profesión y “estornudador” de condición. Según cuenta la historia sagrada, sus “atxises” solían ser tan morrocotudos que, por culpa de uno de los que se le escapó dentro de la Iglesia, se le cayó la cara a un angelito del retablo. No intentéis hoy localizarla porque esa carita se repuso cuando lo restauraron.

Sigamos adelante, pasando por Etxondoposo, hasta Leginetxe. Curioso barrio éste de hermosos caseríos, con su propio hospital y todo, que fue visitado por la reina pretendiente Margarita de Borbón el 22 de Junio de 1874. Aunque, la verdad sea dicha, era mucho más conocido por esto otro: “ir a Leginetxe” no significaba dirigirse al barrio pasando las vías, no, sino “irse al otro barrio”, diñarla, palmar, ir a parar al cementerio allí presente.

Dando media vuelta, mis pensamientos se dirigen ahora hacia el centro y reflexiono sobre algo un poco insólito, me parece. Hay cosas que tienen varios nombres y no se sabe por qué, o si se sabe, resulta por lo menos algo peculiar o, a lo mejor, no tanto. Nuestro pueblo, por ejemplo, tiene tres: Amorebieta-Etxano, Zornotza y Amorebieta a secas. Y varias calles tienen dos, por ejemplo, Kantarranas y Konbenio, el Caminito negro y Larrabide u Ogenbarrena y el Barrio de la humedad.

Pues bien, en estos lugares nos sobran continentes y nos faltan contenidos, sobran nombres y faltan caseríos donde los había. Konbenio tiene Kantarranas pero perdió aquéllos caseríos, los de Lejarazu y la Isabelota, que formaban un entrañable rincón casi en el mismo cruce, donde yo pude conocer el primer entorno euskocastellano, perdón por la expresión, en vivo.

Se nos esfumaron también los caseríos Lopena y Pike, el primero rodeado de casas y el segundo de campas, siempre presentes y visibles a más no poder. La más alta construcción del pueblo se tragó el caserío y la herrería, y una inmensa circunvolución de edificios se llevó por delante el extenso solar de Pike.

Tragados por el ladrillo también, toda una inmensa campa, un humedal productivo y sus correspondientes caseríos se volatilizaron como si un agujero negro se los hubiera engullido. Eso pasa en física en el universo, claro. En Ogenbarrena, por el contrario, el agujero negro dejó un compuesto de barro, abandono y desatención que persistió durante muchos años. La física del agua en el universo de las calles. Había tanta, tantos charcos y torrenteras, que fue conocido despectivamente como “El barrio de la humedad”.

El Amorebieta que se nos fue ha dado paso a un nuevo Amorebieta más ordenado y saludable, pero sin caseríos en su casco urbano. Vaya lo uno por lo otro. ¿O no? ¿Era mejor lo de antes? Nunca lo sabremos, quizás este libro os ayude a pensarlo y sentenciar.

Me temo que acabo de terminar con la presentación que me correspondía. He llenado las dos páginas prescritas y, un poco bruscamente tal vez, debo despedirme.

Algo se me habrá escapado, algún error habré cometido, pero os aseguro queridas y queridos vecinos que he disfrutado recordando. Los caseríos del centro me han dado la posibilidad de transportarme a la infancia y juventud recordando aquél Amorebieta en blanco y negro, tan agredido y devastado, pero siempre amable, poco clasista, sencillo y cordial.

PATXI GONZALEZ "SEMA"
Autor del libro 'Sirimiri Zornozano' liburuaren egilea

Kolaboratzaileak | Colaboradores
Pedro Juan Arana, Adolfo Crespo, Andrés Rodriguez, Javier Zabala, Txomin Goienetxe

[AMOREBIETA (199)]

Baserria | Caserío	Familia
Aldazabalena	Garai-Berrojalbiz (Electra Aldazabal)
Aldape “herreria Arana”	familia Arana
Altamira (Nikol) sidreria	Felix Zearreta-Eugenia Agirre
Andrandegi (Gane)	familia Azarloza (Trunbille gane)
Larrea bekoa	Silvestre Aranzeta-Fermina Aurrekoetxea
Arreibi	Maria Arza-Felix Eskubi
Arreibi ondo	Uriarte Makazaga/Lejarazu/Barrenetxea
Atzekoalde	Berrojalbiz/Makazaga
Atzekoalde	Berrojalbiz/Makazaga
Atzekoalde	Berrojalbiz-Uranga
Aurreko Jauregibarria	familia Goitia
Belaustegigoitia	Ibiñaga
Berezikoetxe	Zabala
Betarragane	Idigoras-Santi Landa
Enartze	Joseba Gonzalez-familia Zabala (Otzan)
Garaitondo - Ixixi	Valentin Zendagorta
Garaitondo - Ixixi	Otxandategi
Gizetzabarri	Martin Lekue
Ibarra 1828	Familias Irakulis-Ibarretxe-Bikandi- Elorza
Ibarra errota	Familia Alberdi
Ibarra errota	Carlos Bikandi-Madalen Zarandona
Ibarra turbina	
Jauregizarra errota	Ibiñaga-Belaustegigoitia
Iuberri Jauregibarria	Ambrosio Etxeandia-Carlos Bilbao
Ixer	familia Iturbe Larrea-Goitia
Ixertza goikoa	Ramón Bilbao
Ixertza bekoa	Atutxa-Maguregi
Ixertza barria	Juan Olabarri
Jauregibarria	Markina-Sarrionandia-Lizaso
Landeta 1932	Inazio Zabala
Landeta Alde	Gregorio Goienetxe-Juli Barrenetxea
Lapeira errota (Larrea)	familia Bediaga
Larraganekoa	familia Pablo Mugarza
Larragoikoa	Pascual Uriarte
Larrabekoa	Silvestre Aranzeta-Fermina Aurrekoetxea
Larrea	Julen Bediaga
Torre Ugarte	familia Areitio
Larreagoikoa	Mª Carmen Intxausti-Bego Zugazabeitia
Larrea goikoa	Zearreta
Legarrebi	Etxebarria-Iturrieta /Arbulu-Ajuria

Baserria | Caserío	Familia
Legarrebi bekoa	Damian Etxebarria
Legarrebi erdikoa	Miguel Arburu-Concha Ajuria
Legarribai goikoa (Gane)	Venancio Uriarte-Ciriaca
Lopene errota	Familia Uria
Lopene (parque)	
Olea (Larrea)	Pedro Olea
Nafarroa	
Nafarroa	Ortuzar-Zugazabeitia-Eriz (molino)-Olano
Nafarroa	Lopez Munitxa - Bilbao-Larruzea
Nafarroa	Lopez Munitxa - Larruzea-Alvarez
Ogena Barrena	“Etxagune”-Etxebarri Mintegi
Ogena bekoa	Goitia-Arrien-S.Vicente-Basi Etxebarria
Ogena bekoa zarra	familia Mª Jesús (hijo Txeru)
Ogenabarrena ganekoa	Susaeta
Ogenabide	Bardesi Barandika
Ogena bekoa	Arza-Bilbao Berrojalbiz
Ogena goikoa	Bilbao-Ibarretxe
Ogena zarra	Gandarias Zarandona
Olasosolo	León Madariaga
Pike	Aurtenetxe (inundación S. Juan 1931)
Zabon (Saguen)	familia Etxebarria-Etxabe
San Antonio	Sabina-Coro Garmendia
San Juan Ofrendo	ermita y caserio (Urritxe)
Trunbille gane	Idigoras-Zugadi
Trunbille gane	Manuel Zuloaga
Trunbille gane(Mañesi)	Genaro-Victorio-Miren Larrea
Txanporta	Juan Cruz Azkuna-Tomasa Zenikazelaia
Txilibitu (Kaitana)	bar Mardaraz
Txilibitu (Kaitana)	bar y ayuntamiento (Etxano)
Txirriena	familia Zenarruzabeitia-Gorroño
Txolón errota	familia Azkuna
Txolón	Artetxe-Arana / Lekuona
Uribarro	Esturo-Alsolo
Urritxe	M.Tere Argintxona-Olga Gorroño
Urritxe zarra	Ibarruri
Urritxe “Altamira”	Ibarretxebea-Mintegi
Zelaieta	León Atutxa
Zelaieta	Patxi Gandarias
Zornotza	familia Etxano Pagai

Baserria | Caserío	Familia
Zubipunte “Zelaieta”	Albizu-Urrengoetxea/ Zamalloa-Iriondo
Zubipunte “Elizondo”	José Mª Orue / Mintegi-Agirre
Zubipunte	familia Arza-Bilbao/Berrio-Zuloaga

ALDANA

Aldana goikoa	Jesús Uriarte
Aldana bekoa	Conchi Aurre
Aldana goikoa	Pedro Aurre-Zacarias Zearreta
Aldana goikoa	Floren Otxandategi-Luis Artabe
Aldana bekoa	Mateo Aretxaga-Juan Irazizabal
Aurtenengo goikoa	Eustakio Zarandona
Aurtenengo bekoa	Anselmo Zallo-Aitziber Zallo
Gaitxibitxi goikoa	Eustakio Guarrotxena
Gaitxibitxi bekoa	Jesús Guarrotxena
Goizazko	Juan Artabe Barrena
Isasi	Juan Izagirre-Silvestre Egiarte
Isasi	Anabel-José Luis Izagirre
Isasi	Valentin Zendagorta

ARAZOTZA

Arazotza mayor	José Miguel Bilbao
Arazotza goikoa	Miguel Etxebarria
Etxebarri	Gotzone Balaustegigoitia
Etxezarra	Teodora Larruzea
Ixidu	familia Leiba

ASTEPE

Astepe	Ortuzar-Aranbarri-Artetxe-Azaola
Astepe	Aranbarri-Magunazelaia-Portilla
Astepe	Txakolintegi-Garaje
Bermeana	Ajuria-Garcia-Zabala-Uriarte
Ganigerra	Artetxe “taxista”-Azaola
Markes Aresti	Barrenkua-Batiz-Goitia
Markes Aresti	Bilbao-Abasolo/Arza
Markes Aresti-Ibaiondo	familia Batiz
Santa Ana	familia Uria
Txakolintegi	Casiana “peskatera”

Baserria | Caserío	Familia
BELATXIKIETA	
Goikoetxe "Talo"	José Gerediaga-Teresa Oregi
Miña "Karpoa"	Jeús Aresti
Nevera	
Zurkitze "Talo"	familia Barrena
DERANDEIN	
Derandein	familia Olabarri-iglesia en 1706
Derandein	Valentín y José Mª Goiria
Derandein	Bilbao-Zamalloa-Gallastegi
Derandein	Sinforosa Bilbao-Domingo Zamalloa
ERGOIEN	
Derteano goikoa	Santos Villarreal
Derteano goikoa	Dototeo Villarreal
Derteano bekoa	Juan Uriarte
Derteano bekoa	Abundio Zearreta-Cristina Otxandategi
Derteano bekoa	Santiago Villarreal-Agustin Gorroño
San Juan	Anastasio Rementeria-José Meabe
Olabene	Enrique Larrea-Mª Carmen Etxebarria
Solaguren	Francisco Egiarte-Rosi Egiarte
EUTZAGANA	
Eutzagana	Bar-restaurante Dudagoitia "Sagarna"
Eutzagana goikoa	José Bernaola
Eutzagana bekoa	Agustín Ibarra
Abade Etxebarri	Larrea-Goitia
Ariatzazuri "Naparra"	familia Urdiain
Bidebidieta	Uriarte-Arregi
Gizetza goika	familia "Kartzela"-Iñaki Uriarte
Gizetza bekoa	Ajuria-Lazpita/Ugarte "Kanposene"
Goikoetxe"Katia"	Casimiro Etxebarria-Carmen Dudagoitia
Katia	Otxandategi-Sarrionaindia
Makatza etxearri	Artabe - Alberdi
Kintana	Zabala-Uriarte/Egiarte-Zabala
Poittoa	Lauzirica-Antxia
Poittoa goikoa	Vidal Ortiz-Anuncia Etxebarria
GARAITONDO	
Etxakousiña	Familia Belaustegigoitia-Goiria

Baserria | Caserío	Familia
LEGINETXE	
Castillo	Uriarte-Ortiz-...-Llona-Amorrortu
Gaztelu barrena	Martin Etxebarria "Epi"-Karmen Rekalde
Leginetxe	Pedro Etxebarri-Felipa
Leginetxe	Rekalde Aiestaran-Ramón Lizaso
Leginetxe	Mintegi-Zamalloa / Uriarte-Mintegi
Leginetxe bekoa	Tomás Lazkano-Vicente Agirre
Leginetxe bekoa	Amparo Osa-Juan Cruz Elorza
Leginetxe erdikoa	Familia Etxebarri
Leginetxe txabola	Jesús e Ignacio Rekalde
Maketo	Zorita-Ereño
Santa Lucia bekoa	Juan Migel Ibarra-M.Azkuna
Santa Lucia bekoa	Asilo-Hospital
Santa Lucia	Julián Makazaga - Emilia Lejarzaburu
Santa Lucia	Juan Garaitaaurrekoetxe
Santa Lucia	Carlos Etxebarria Rekalde
Santa Lucia	Karmen/ Matias Etxebarria "Pantaleón"
Ugarriza	Vicente Ugarriza-Concepción Rekalde
OROBIO	
Beitia	Santos Ibarra
Caminero etxea	Begoña Mardaraz
Dudoleta-Etxeandieta	Gandarias-Nazabal
Erdiko errota	Francisco Ibarra
Etxebarri	Etxebarri
Goiti	Mª Lourdes Zamalloa
Katia	Agustín Alberdi
Santuene	Cristina Mardaraz
Txantxangorri	José Mª Izarzugaza
Txantxangorri	familia Ignacio Ibarra
Zugatza	José Izarzugaza
Zugatza	José Gorroño-Jose Luis Izarzugaza
Zugatza	José Izarzugaza
Zugazabeitia goikoa	Serafín Zamalloa
Zugazabeitia goikoa	Emilio Arroitajauregi
Zugazabeitia goikoa	Julia Gandiaga
Zugazagoitia	Julia Gandiaga

Baserria | Caserío	Familia
SAN BARTOLOME	
Basabe	Ignacio Elorriaga-Pantxike Jaio
Basabe	Ignacio Alzibar
Beaskoa	Anastasio Larruzea
Etxebarri	Gregorio Zearreta-Lourdes Belaustegigoitia
Etxebarri goikoa	Antón Etxebarria-Asun Olea
Etxebarri bekoa	Pakin Gurtubay
Etxebarri bekoa	familia Ricardo Isasi
Munitxa	Venancio Izagirre-Estefana Urizar
Munitxa	Katxin Larruzea Intxausti
Munitxa	I.Furundarena-Euba/R.Furundarena-Portilla
Urrutia	familia Goiria Muñozguren
Urrutia zarra	Tiburcio Aldazabal
Zarauz	A. Furundarena-J. Gonzalez
SAN ISIDRO	
Agarre	Agustina Abendaño-Leona Etxebarria
Garaitondo bekoa	Mª Carmen Etxeita-José Guruziaga
Goikoetxe	Alejandro Azkuna
Olabarri	Juan Ramón Olabarri
Patxi errota	Perran Dudagoitia
ZABALE	
Zabale	Loli Gonzalez-Begoñe Azarloza
Zabale goikoa	Siegmar Menzel-Pilar Barraketa
Zabale bekoa	Vicente Alzibar (Reside Mendiola)
Zabale bekoa	Imanol Santa Cruz
Zabale bekoa	familia Gallastegi-Aliste
Zabale bekoa torre	Aurrekoetexea-Arriortua

ALDAZABALENA Garai-Berrojalbiz (Electra Aldazabal)

ALADAPE "Herreria Arana" familia Arana

ALTAMIRA (NIKOL) "SIDRERIA" Felix Zearreta-Eugenia Agirre

ANDRANDEGI (GANE) familia Azarloza (Trunbille gane)

ARREIBI Maria Arza-Felix Eskubi

ARREIBI ONDO Uriarte-Makazaga/Lejarazu/Barrenetxea

ATZEKOALDE Berrojalbiz/Makazaga

ATZEKOALDE Berrojalbiz-Uranga

BETARRAGANE Idigoras-Santi Landa

BEREZIKOETXE Zabala

ERNARTZE Joseba Gonzalez-familia Zabala (Otzan)

AURREKO JAUREGIBARRIA familia Goitia

GIZETZABARRI Martin Lekue

BELAUSTEGIGOITIA Ibiñaga-Belaustegigoitia

BELAUSTEGIGOITIA Ibiñaga-Belaustegigoitia

GARAITONDO-IXIXI Valentin Zendagorta

GARAITONDO-IXIXI Otxandategi

IBARRA 1828 familia Irakulis-Ibarretxe-Bikandi-Elorza

IBARRA ERROTA familia Alberdi

IBARRA TURBINA

IBARRA ERROTA Carlos Bikandi-Madalen Zarandona

JAUREGIZARRA ERROTA Ibiñaga-Belaustegigoitia

IUBERRI JAUREGIBARRIA Ambrosio Etxenadia-Carlos Bilbao

IXER familia Iturbe-Larrea

IXERTZA BEKOA Atutxa Olabarri

IXERTZA GOIKOA Ramón Bilbao

IXERTZA BARRIA Juan Olabarri

JAUREGIBARRIA Markina-Sarrionandia-Lizaso

LANDETA 1932 Inazio Zabala

LANDETA ALDE Gregorio Goienetxe-Juli Barrenetxea

LAPEIRA ERROTA (LARREA) familia Bediaga

LARRABEKOA Silvestre Aranzeta/Fermina Aurrekoetxea

LARRAGANEKOA familia Pablo Mugarza

LARRAGOIKOA Pascual Uriarte

LARREA Julen Bediaga

TORRE UGARTE familia Areitio

LARREAGOIKOA Mª Carmen Intxausti-Bego Zugazabeitia

LARREA GOIKOA *Zearreta*

LEGARREBI Etxebarria - Iturrieta /Arbulu - Ajuria

LARREA "ETXE TXIKI" familia Iturriondobeitia

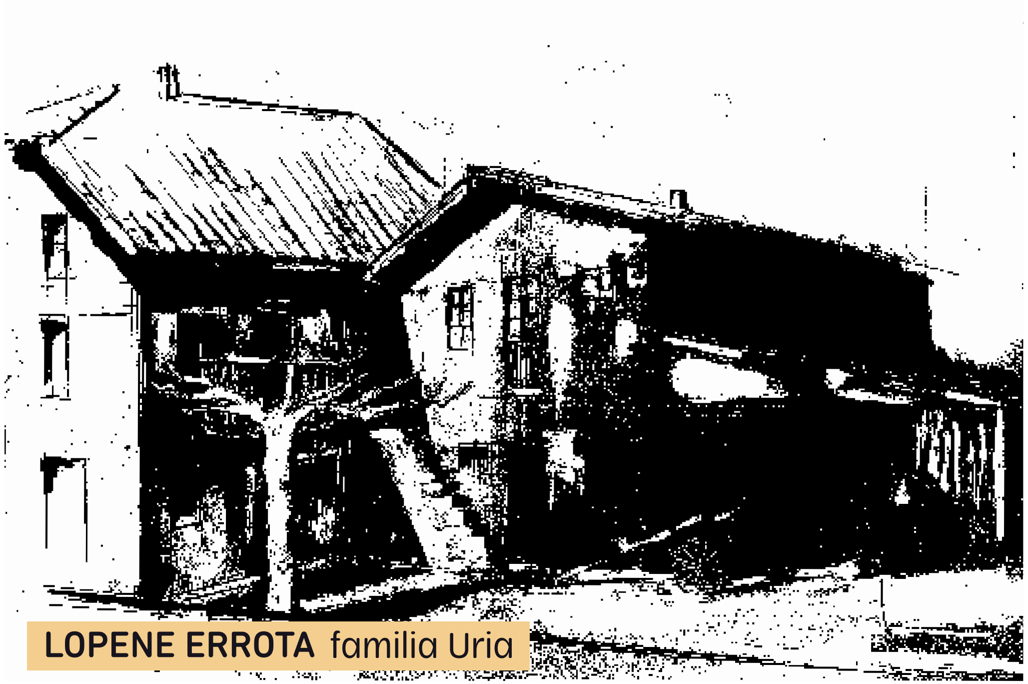
LEGARREBI BEKOA Damian Etxebarria

LEGARREBI ERDIKOA Miguel Arburu-Concha Ajuria

LEGARREBI GOIKOA (GANE) Venancio Uriarte-Ciriaca

LOPENE ERROTA familia Uria

LOPENE (parque)

OLEA (LARREA) Pedro Olea

OGENABARRENA “Etxagune”-Etxebarri Mintegi

NAFARROA Vista general

NAFARROA Ortuzar-Zugazababeitia-Eriz (molino)-Olano

NAFARROA Lopez Munitxa-Bilbao-Larruzea

NAFARROA Lopez Munitxa/P. Larruzea-Alvarez/E. Larruzea

OGENABARRENA GANEKOA
Susaeta

OGENA BEKOA Goitia-Arrien-S. Vicente-Basi Etxebarria

OGENA BEKOA ZARRA familia Mª Jesus (hijo Txeru)

OGENABIDE Bardesi Barandika

OGENA BEKOA Arza-Bilbao Berrojalbiz

OGENA GOIKOA Bilbao-Ibarretxe

OGENA ZARRA Gandarias-Zarandona

OLASOSOLO León Madariaga (Entrada c/Convenio nº3)

PIKE Aurtenetxe (Inundación S. Juan 1931)

SAN ANTONIO Sabina eta Coro Garmendia

ZABON (SAGUEN) familia Etxebarria-Etxabe

TRUBILLE GANE Idigoras-Zugadi

SAN JUAN OFRENDO Ermita y caserio (Urritxe)

TRUNBILLE GANE Manuel Zuloaga

TRUNBILLE GANE (MAÑESI)
Genaro-Victorio (txikole)-Miren Larrea

TRUNBILLE GABE
Felix Zuloaga-Natividad Zamalloa

TXANPORTA Juan Cruz Azkuna-Tomasa Zenikazelaia

TXILIBITU (KAITANA) Bar Mardaraz

TXILIBITU (KAITANA) Bar y ayuntamiento (Etxano)

TXIRRIENA familia Zenarruzabeitia-Gorroño

TXOLÓN ERROTA familia Azkuna

TXOLÓN Artetxe-Arana/Lekuona

URRITXE M.Tere Argintxona/Olga Gorroño

URRITXE ZARRA Ibarruri

URRITXE "ALTAMIRA" Ibarrenetxebea-Mintegi

URIBARRO 1769 Esturo-Alsolo

ZELAIETA León Atutxa

ZORNOTZA familia Etxano Pagai

ZUBIPUNTE "ZELAIETA"
Albizu-Urrengoetxea/Zamalloa-Iriondo

ZELAIETA Patxi Gandarias

ZUBIPUNTE "ELIZONDO" José Mª Orue/Mintegi-Agirre

ZUBIPUNTE Arza-Bilbao/-Berrio-Zuloaga

ALDANA GOIKOA Jesús Uriarte

ALDANA BEKOA Conchi Aurre

ALDANA GOIKOA Pedro Aurre-Zacarias Zearreta

ALDANA GOIKOA Floren Ochandegi-Luis Artabe

ALDANA BEKOA Mateo Aretxaga-Juan Irazizabal

AZKARRA P.Mezo-M.Egiarte-G.Azurmendi

ALDANA GOIKOA

BARRENENGO Enrique Izurzu

BARRENENGO ALDANA León Garaitabarrena

AURTENENGO GOIKOA Eustakio Zarandona

AURTENENGO BEKOA Anselmo Zallo-Aitziber Zallo

GAITXIBITXI GOIKOA Eustakio Guarrotxena

GOIZAZKO Juan Artabe Barrena

GAITXIBITXI BEKOA Jesús Guarrotxena

ISASI Juan IZagirre-Silvestre Egiarte

ISASI Valentin Zendagorta

ISASI Anabel-José Luis Izagirre

ARAZOTZA MAYOR José Miguel Bilbao

ARAZOTZA GOIKOA Miguel Etxebarria

ARAZOTZA BEKOA Miguel Etxebarria

ETXEBARRI Gotzone Belaustegigoitia

Amorebieta [Arazotza]

ETXEZARRA Teodora Larruzea

IXIDU familia Leiba

Amorebieta [Astepe]

ASTEPE Txakolintegi-Garaje

ASTEPE Ortuzar-Aranbarri-Artetxe-Azaola

ASTEPE
Aranbarri-Magunazelaia-Portilla

BERMEANA
Ajuria-Garcia-Zabala-Uriarte

GANIGERRA Artetexe “taxista”-Azaola

MARKES ARESTI-IBAIONDO
familia Batiz

MARKES ARESTI Barrenkua-Batiz-Goitia

MARKES ARESTI Bilbao-Abasolo/Arza

SANTA ANA familia Uria

TXAKOLINTEGI Casiana “peskatera”

GOIKOETXE "TALO" José Garediaga-Teresa Oregi

MIÑA "KARPOA" Jesús Aresti

ZURKITZE "TALO" familia Barrena

NEVERA

DERANDEIN familia Olabarri (iglesia 1706)

DERANDEIN Valentín-José Mª Goiria

DERANDEIN Bilbao-Zamalloa-Gallastegi

DERANDEIN Sinforosa Bilbao-Domingo Zamalloa

DERTEANO GOIKOA Santos Villarreal

DERTEANO GOIKOA Dototeo Villarreal

DERTEANO BEKOA Juan Uriarte

DERTEANO BEKOA Abundio Cearreta-Cristina Ochandategi

DERTEANO BEKOA Santiago Villarreal-Agustin Gorroño

SAN JUAN Anastasio Rementeria-José Meabe

OLABENE Enrique Larrea-Mª Carmen Etxebarria

SOLAGUREN Francisco Eguiarte-Rosi Eguiarte

EUTZAGANA Bar-restaurante Dudagoitia “Sagarna”

EUTZAGANA GOIKOA José Bernaola

EUTZAGANA BEKOA Agustín Ibarra

ABADE ETXEBARRI Larrea-Goitia "labie"

BIDEBIDIETA Uriarte-Arregi

ARITZAZURI "NAPARRA" familia Urdiain

GIZETZA GOIKOA familia “Kartzela”-Iñaki Uriarte

GIZETZA BEKOA Ajuria/Lazpita/Ugarte “Kanposene”

GOIKOETXE “KATIA”
Casimiro Etxebarria-Carmen Dudagoitia

KATIA Ochandategi-Sarrionandia

MAKATZA ETXEARRI Artabe-Alberdi

KINTANA Zabala-Uriarte/Egiarte-Zabala

POITTOA Lauzirica-Antxia

POITTOA GOIKOA Vidal Ortiz-Anuncia Etxebarria

ETXAKOUSIÑA familia Belaustegigoitia-Goiria

CASTILLO
Uriarte-Ortiz/Medina-Arizmendiarreta/
Susaeta-Lejarzaburu/Llona-Amorrortu

GAZTELU BARRENA
Martin Etxebarria “Epi”-Karmen Rekalde

LEGINETXE Pedro Etxebarri-Felipa

LEGINETXE Uriarte-Mintegi/Mintegi-Zamalloa

LEGINETXE Rekalde Aiestaran-Ramón Lizaso

LEGINETXE BEKOA Tomás Lazkano-Vicente Agirre

LEGINETXE BEKOA Amparo Osa-Juan Cruz Elorza

LEGINETXE ERDIKOA familia Etxebarri

LEGINETXE TXABOLA Jesús e Igancio Rekalde

MAKETO Zorita-Ereño

SANTA LUCIA BEKOA Juan Miguel Ibarra-M. Azkuna

SANTA LUCIA BEKOA Asilo-Hospital

SANTA LUCIA BEKOA Juan Garaitaaurrekoetxe

SANTA LUCIA BEKOA Julián Makazaga-Emilia Lejarzaburu

SANTA LUCIA BEKOA Carlos Etxebarria Rekalde

SANTA LUCIA "SANTA ANA" Karmen/Matias Etxebarria "Pantaleón"

UGARRIZA Vicente Ugarriza-Concepción Rekalde

BEITIA Santos Ibarra

CAMINERO ETXEA Begoña Mardaraz

DUDOLETA-ETXEANDIETA Gandarias-Nazabal

ETXEBARRI Etxebarri

ERDIKO ERROTA Francisco Ibarra

GOITI Mª Lourdes Zamalloa

KATIA Agustín Alberdi

SANTUENE Cristina Mardaraz

TXANTXANGORRI José Mª Izarzuaga

TXANTXANGORRI familia Ignacio Ibarra

ZUGATZA José Izarzugaza

ZUGATZA José Gorroño-José Luis Izarzugaza

ZUGAZABEITIA GOIKOA Serafín Zamalloa

ZUGATZA José Izarzugaza

ZUGAZABEITIA GOIKOA Emilio Arroitajauregi

ZUGAZABEITIA GOIKOA Julia Gandiaga

ZUGAZAGOITIA Julia Gandiaga

BASABE Ignacio Elorriaga-Pantxike Jaio

BEASKOA Anastasio Larrucea

BASABE Ignacio Alcibar

ETXEBARRI Greogorio Zearreta-Lourdes Belaustegigoitia

ETXEBARRI GOIKOA Antón Etxebarria-Asun Olea

ETXEBARRI BEKOA Pakin Gurtubay

ETXEBARRI BEKOA familia Ricardo Isasi

MUNITXA Venancio Izagirre-Estefana Urizar

MUNITXA Katxin Larrucea Intxausti

MUNITXA I. Furundarena-Euba/R. Furundarena-Portilla

URRUTIA familia Goiria Muñozguren

URRUTIA ZARRA Tiburcio Aldazabal

ZARAUZ A. Furundarena-J. Gonzalez

Amorebieta [San Isidro]

AGARRE Agustina Abendaño-Leona Etxebarria

GARAITONDO BEKOA Mª Carmen Etxeita-José Guruziaga

GOIKOETXE Alejandro Azkuna

OLABARRI Juan Ramón Olabarri

PATXI ERROTA Perran Dudagoitia

ZABALE Loli Gonzalez-Begoñe Azarloza

ZABALE GOIKOA Siegmar Menzel-Pilar Barraqueta

ZABALE BEKOA Vicente Alzibar (reside Mediola)

ZABALE BEKOA Imanol Santa Cruz

ZABALE BEKOA familia Gallastegi-Aliste

ZABALE BEKOA TORRE Jose Lopez Aurrekoetxea-Eugeni Arriortua

Etxano

[EUS]

Etxanori buruz ari garenean, nortasun propioa duen leku batez ari gara. Aberastasun sozial, kultural, historiko, humanistiko eta arkitektoniko handia duen leku bat da. Etxanoren historian baserriaren autosufizientziari lotutako bizimodu bat ikusi dezakegu, gizartearen elitearen mende elkarrekin lan egiten duten baserritar nekaezinak, elikatzeko iturri bakar gisa baserriaren alboko lurzatiak dituztenak.

Nekazaritza, abeltzaintza eta basoko zereginei lotuta zegoen Etxanoko eguneroko bizitza. Baso-lanak erregulartasunez egiten ziren negua iristean abereentzako iratzeak eta ongarria falta ez zitezen. Horrez gain, zeregin asko zeuden larreetan gariaren, artoaren eta beste zereal batzuen uzta onak bermatzeko, ortuetako beste produktu batzuekin batera elikaduraren oinarria ziren eta.

Goi-mailako gizarte-klasekoek lurzatietan inbertitu zuten baserriak eta errentariak esplotatzeko. Horri esker, errentak jasotzen zituzten —sarritan dirua eta produktuak (garia, artoa, barazkiak eta frutak)—, eta garrantzia irabazten zuten gizartean. Era horretan, tokian tokiko boterea eskuratu zezaketen, bai eta Aldundian parte hartu eta Jaun titulu gutiziatua eskuratu ere.

Etxanoko pertsona entzutetsuenetako batzuk Behe Erdi Aroko leinuen oinordekoak ziren, besteak beste, Larrea familiakoak, errege-erreginekin harreman estua zuen abizena. Haiekin batera, aberastasun eta gizarte-mailagatik ospetsuak ziren tokiko familietako kideak zeuden. XVIII. mendearen lehenengo erdialdean, Zugasti, Dudagoitia, Garaitaondo, Gumucio, Zugazaga Aldana, Derteano eta Urrengoetxea familiak ziren entzutetsuak.

Bizirauteko borrokak nekazarien arteko harremana estutu baino ez zuen egin; izan ere, auzo-lanak egiteko biltzen ziren, hala nola garbiketa, eraikuntza eta errepideak zein eraikinak zaharberritzea. Lotura horrek 'Auzolan' izena hartu zuen. Lurzatien eztabaidengatik edo beste gatazka pertsonal batzuengatik harreman estuak hausten zirenean, etxanotar gehienen duintasunari eta zintzotasunari esker, etsaitasuna alde batera uzten zuten auzokideei ahal zuten neurrian laguntzeko.

Lan-sorta are gehiago handitu zen hedapen ekonomikoarekin, baina Etxanoko biztanle gehienek ez zuten inoiz etxetik eta laborantzatik at lan egin, Aro Modernoaren hasieran ere jarduera ekonomiko nagusia izan baitzen. 1825. urtean, hauxe zen Etxanoko lan-banaketa: 336 nekazari, urtzaile bat, errementari bat, bi arotz, sei jostun, marragero bat, bi ehule, hiru errotari, bi ostalari, hiru tabernari, bidesari-kobratzaile bat, bost etxeko andre, bi errentadun, hemeretzi eskola-ume eta hiru ikasle.

Nekazaritzarekin, basogintzarekin eta abeltzaintzarekin batera, bigarren mailako beste lanbide batzuk egiten zituzten Etxanon, besteak beste, artisautza, ostalaritza, hargintza eta beste mota bateko industriak. 1881. urtetik 1922. urtera, gainera, ur sufretsuen bainuetxe bat jarri zuten martxan, eta bere garaian desagertu arren, memorian iraun du, Etxanoko hurbileko historiako eraikinik sinbolikoenetako bat da eta.

Bestalde, hainbat lanbide publiko zein pribatu txandakatzeko gaitasuna zuten pertsonak nabarmendu ziren. Domingo Begiristainek, 'Txominiku' izenaz ezaguna, erlojugile, otzaragile, nekazari, ehorzle, bizargin, tabernari, abere-hiltzaile, aguazil, eta danbolin-jotzailearen ogibideak izan zituen, besteak beste.

Badirudi dokumentu ofizialetan ez dela aitortzen emakumeek baserriari eusteko egindako ahalegin handia, baina testigantzetan baieztatu egiten da familia-ekonomiaren pisu handi bat emakumeek jasan behar izan zutela industrializazioaren garaia iritsi eta luzaroan. Emakumeek nekazaritzako eta basoko zereginetan laguntzen zuten, eta etxeko lan guztiez arduratzen ziren: ehundu eta josi, oiloei, untxiei eta etxeko gainerako animaliei jaten eman, ortuan lan egin, janaria prestatu, garbiketa-lanak egin, haurrak zaindu, taberna eta bentetan bezeroei arreta eman..., bai eta familiaren ekonomia administratu ere. Bestalde, erabakiak hartzerakoan parte hartzen zutela ikusteak zalantzan jartzen du senarra familiaburua izatearen ustea.

Etxanotarrek igande eta jaiegunetan baino ezin zuten nolabaiteko atsedena hartzen. Zereginak amaitzen zituztenean, erlijio-hitzordura joateko biltzen ziren denak, eta, horren ostean, auzokideekin biltzen ziren musika, dantza, jolas eta janari bereziekin girotutako bilera zoragarrietan.

XX. mendean jo eta ke ekin zioten bola-jokoari, eta Etxanoko mugartean talde federatuak bildu dituen kirol-espezialitate bakarra izan da. Epaltza, San Bartolome eta Gisetza Goikoa taldeak horren adibide ona dira. Gisetza Goikoa taldeak Jesús Arregi "Txakala" bizi den Autzaganeko baserriaren izena hartu zuen. Jesús Arregik maisuki menderatzen zuen espezialitatea, eta, gogoan duenez, garai batean boloetara jolasten ibiltzen ziren gauera arte «probalekua kandelekin argiztatuta».

Bolo-jokoen eta beste kirol-diziplina batzuen, esku-pilota adibidez, sustatzaileetako bat Félix Gallastegi jauna izan zen, Etxanoko elizako parrokoa, Dudeako pilotalekua eraikitzearen arduradun gorena.

Eliteko kirolarien jaioterria izan da Etxano. Ospetsuena, ziur asko, Carmelo Cedrún da, Athletic-eko atezaina 1950. urtetik 1964. urtera, Iribarrek 14 urteko titulartasunaren ostean ordezkatu baitzuen. Cedrúnek liga bat eta Generalisimoaren hiru kopa irabazi zituen klub zuri-gorriarekin, eta 1962. urtean Txileko munduko txapelketan parte hartu zuen Espainiako selekzioarekin. Athletic-en ibili ondoren, Bartzelonako Espanyol taldearen koloreak jantzi zituen, eta North American Soccer League ligako Baltimore Bays taldean erretiratu zen.

Beste alde batetik, Felipe Alberdi 'Katania' txirrindularia dugu. Kirol-arrakastarik handiena 1960. urtean erdietsi zuen bakar-bakarrik 190 kilometroko ihesaldian egin, eta Espainiako Biraren bigarren etapa eskuratu zuenean (Gijón eta Coruña arteko etapa). Liderraren maillota egun batez jantzi zuen etxanotarra kalanbreekin iritsi zen

helmugara, baina 55 segundoko aurrerapena egin zion Aldo Moser italiarrari. Alberdik betiko KAS eskuadrako kide izan zen, hogei bat garaipen pilatu zituen bere garaipen-zerrendan, bere burua Espainiako ziklokroseko 1956. urteko txapeldunordea izendatzeaz gain.

Etxanok legatu humanistikoa baino zerbait gehiago utziko digu. Ondare arkitektonikoa bereziki aberatsa da herri-eraikinak edo baserriak sortzeko orduan, eta bilakaera estilistiko eta kronologikoa etengabe ikusi dezakegu bertan.

Ikusi duzuenez... Etxano atxikita dagoen herri bat baino askoz gehiago da. Etxano bizimodu bat da. Etxano autosufizentziaren aldeko borroka da. Etxano humanitatea da. Etxano artea da. Etxano historia da. Etxano Erdi Aroko abentura da. Etxano heroien eta gaizkileen arteko borroka da. Etxano solidaritatea da. Etxano kultura da. Etxano kalitatea da. Etxano nortasun propioa da. Etxano identitatea da.

[CAST]

Cuando hablamos de Etxano no solo hablamos de un enclave con identidad propia. Estamos ante un lugar que emana una gran riqueza social, cultural, histórica, humanística y arquitectónica. La historia de Etxano nos presenta una forma de vida ligada a la autosuficiencia del caserío, la de un campesinado unido que trabajaba incansablemente a merced de la élite social, teniendo como única fuente de alimentación las parcelas contiguas al Caserio. La vida cotidiana en Etxano transcurría entre tareas agrícolas, ganaderas y forestales. El trabajo forestal se desempeñaba regularmente para que no faltara ni abono ni helechos para el ganado cuando llegara el invierno, pero también había mucho que hacer en el campo para poder garantizar buenas cosechas de trigo, maíz y otros cereales, pilares de la alimentación, junto a los productos de la huerta.

Personas de clase social alta invirtieron en terrenos para explotar caseríos y a sus inquilinos, lo que les producía rentas con regularidad traducidas en dinero y especies (trigo, maíz, hortalizas y frutas), además de lograr una consideración social a través de la cual podían llegar al poder local, a la participación en la Diputación e incluso al codiciado título de Don.

Algunos de los grandes personajes de Etxano descendían de antiguos linajes de la Baja Edad Media, ligados a las luchas banderizas, tales como los Larrea, un apellido estrechamente relacionado a la realeza. Junto a ellos se hallaban miembros de familias locales distinguidos por sus riquezas y su rango social. En la primera mitad del siglo XVIII destacaban los Zugasti, Dudagoitia, Garaitaondo, Gumucio, Zugazaga Aldana, Derteano y Urrengoetxea.

La lucha por la subsistencia no hizo sino fortalecer la unión entre los pequeños campesinos, que se reunían para desempeñar tareas vecinales como la de la limpieza, construcción y rehabilitación de carreteras y edificios, en un vínculo denominado 'Auzolan'. Incluso cuando esa estrecha relación se quebrantaba por disputas terrenales u otros conflictos personales, la gran dignidad y honradez que caracterizaba a la mayoría de etxanotarras les impulsaba a dejar de lado su enemistad para ayudar en lo posible a sus convecinos.

El abanico laboral se fue ampliando con la llegada de la expansión económica, pero la mayor parte de los habitantes de Etxano nunca trabajó fuera del hogar y la labranza siguió siendo la principal actividad económica a comienzos de la Edad Moderna. En 1825 la distribución ocupacional en Etxano era la siguiente: 336 labradores, un fundidor, un herrero, dos carpinteros, seis costureras, un marraguero, dos tejedoras, tres molineros, dos posaderos, tres taberneros, un peajero, un cura, un perito agrimensor, quince criados, doce sirvientes, cinco amas de casa, dos rentistas, 19 escolares y tres estudiantes.

Junto a la agricultura, silvicultura y ganadería existieron en Etxano oficios secundarios ligados a la artesanía, hostelería, cantería y otro tipo de industrias. Incluso estuvo en marcha entre 1881 y 1922 un balneario de aguas sulfurosas, que a pesar de su desaparición ha perdurado en el tiempo como uno de los edificios simbólicos de la historia más reciente de Etxano.

Hubo también quien destacó por su capacidad de alternar numerosos oficios públicos y privados. Domingo Begiristain, popularmente conocido como 'Txominiku' desempeñó labores de relojero, cestero, agricultor, enterrador, barbero, tabernero, matarife, alguacil y tamborilero, entre otros.

Así como los documentos oficiales no parecen reconocer el tremendo esfuerzo de las mujeres en pos de la subsistencia del caserío, los

testimonios confirman que gran parte del peso de la economía familiar recayó sobre ellas hasta bien entrada la industrialización. Las mujeres colaboraban en tareas agrícolas y forestales y se encargaban casi por completo de las labores domésticas: tejían y cosían, daban de comer a las gallinas, conejos y demás animales domésticos, trabajaban en la huerta, preparaban la comida, se encargaban de la limpieza, cuidaban de los niños, atendían a la clientela en tabernas y ventas... Incluso se ocupaban de administrar la economía familiar. De hecho, su participación en la toma de decisiones parece poner en entredicho la figura del marido cabeza de familia.

Los domingos y los días festivos eran los únicos días en los que los etxanotarras podían disfrutar de cierto descanso. Una vez realizadas sus respectivas tareas, acudían de forma masiva a la habitual cita religiosa tras la cual se unían con sus vecinos en unas entrañables reuniones amenizadas por la música, las danzas, juegos y comidas especiales.

El juego de bolos, que se fue incorporando a partir de la mitad del siglo XX a marchas forzadas, ha sido la única especialidad deportiva que ha reunido equipos federados en el término de Etxano. Los clubes de Epaltza, San Bartolomé y Gisetza Goikoa son buen ejemplo de ello. Gisetza Goikoa recibió el nombre del caserío de Autzagane en el que reside Jesús Arregi "Txakala", uno de los grandes dominadores de la especialidad, que recuerda que hubo una época en la que llegaban a jugar a los bolos incluso de noche "iluminando el carrejo con velas".

Uno de los impulsores del juego de bolos, así como de otras disciplinas deportivas como la pelota, fue el párroco de la iglesia de Etxano Don Félix Gallastegi, máximo responsable de la construcción del frontón de Dudea.

Etxano ha sido cuna de deportistas de élite. Quizás el más conocido sea Carmelo Cedrún, guardameta del Athletic entre los años 1950 y 1964, sustituido por el mítico Iribar tras 14 años de titularidad. Cedrún ganó una liga y tres Copas del Generalísimo con el club rojiblanco y participó el mundial de Chile de 1962 con la selección española. Tras su andadura por el Athletic vistió los colores del Espanyol de Barcelona y se retiró en el Baltimore Bays de la North American Soccer League.

Por su parte, el ciclista Felipe Alberdi 'Katania' logró su mayor éxito deportivo en el año 1960, cuando culminó una escapada de 190 kilómetros en solitario para adjudicarse la segunda etapa de la Vuelta a España, que unió las localidades de Gijón y A Coruña. El etxanotarra, que también vistió por un día el mallot de líder, llegó con calambres a la línea de meta, pero pudo aventajar en 55 segundos al italiano Aldo Moser. Alberdi formó parte de la mítica escuadra KAS y acumuló para su palmarés una veintena de victorias, además de proclamarse subcampeón de España de Ciclocrós en 1956.

Etxano no solo nos deja un gran legado humanístico. Su patrimonio arquitectónico es especialmente rico en la producción de edificios populares o caseríos y nos permite observar su evolución estilística y cronológica de forma continuada.

Ya lo ven... Etxano es mucho más que un pueblo anexo. Etxano es una forma de vida. Etxano es la lucha por la autosuficiencia. Etxano es humanidad. Etxano es arte. Etxano es historia. Etxano es una aventura medieval. Etxano es una lucha entre héroes y villanos. Etxano es solidaridad. Etxano es cultura. Etxano es calidad. Etxano es personalidad propia. Etxano es identidad.

MIKEL GERRIKABEITIA POLO
Autor del libro 'Amore bi eta Etxano' liburuaren egilea

Kolaboratzaileak | Colaboradores
Javier Zabala, José Begiristain, Txomin Goienetxe, Pedro Juan Arana

[ETXANO (67)]

Baserria | Caserío	Familia
Ayuntamiento	
Abade etxea zarra	Iñaki Etxebarria-sacristan etxea
Abade etxea	José Luis Ortega
Aretzakorta errota	familia Markaida-Juan Gorroño
Bidanea errota	Pedro Lauzirika-Juli Igartua
Bidanea errota	Iban León Ugarriza
Bidanea zarra	Nicolás Zearreta-Juan Lekuona
Bidanea zarra "txabola"	Nicolás Zearreta-Juan Lekuona
Elorza goikoa	Alejandro Mendiola-José Areitio
Elorza bekoa	Angel Zamalloa
Etxanosolo	Segunda Sarraonaindia
Etxe galanta	Karmele Agirregoikoa
Etxe galanta	Familia Agirregoikoa-Merche Aristondo
Galanta etxea bekoa	Iñaki Agirregoikoa
Etxanojauregi	Goiriena
Errotaurre	Etxebarria-Artabe
Etxeko errota	Loroño
Erromarakoa	Ormaetxe "agroturismo"
Erromarakoa bekoa	Juan Luis Ormaetxe
Intxurbe bekoa	Eusebio Ormaetxe
Iparragirre	Mª Feli Etxebarria
Kaputxe	Juan Antonio Zamalloa
La Bañera	
Larrabe	Francisco Costas-Antonia Uriarte
Ostatu	José Begiristain
Torre Etxano	Pedro Juan Zallo-Bego/Pedro Irakulis
Trokarro "polvorin"	Mintegi-Ugarreta/ Lekuona-Ugarriza/Mugarza
Trokarro	Olano/Iturrioz/Arza
Utzar	Garizurieta
Utzar Bekoa	Garizurieta

ALAKAO

Baserria | Caserío	Familia
Alakao goikoa	José Ignacio Undagoitia
Alakao erdikoa	Evaristo Gorriño
Alakao emetikoa	Lagunilla-José Arroitajauregi"Pani"
Alakao bekoa	Gregorio Pagai

ALTZIBAR

Baserria | Caserío	Familia
Altzibar	Luis Meabe
Altzibar	Jesús Salbidea
Altzibar goikoa	José MªLauzirika-Loli Zurinaga
Altzibar	Luis Meabe
Altzibar	Jesús Salbidea
Altzibar goikoa	José MªLauzirika-Loli Zurinaga
Altzibar goikoa	Pedro Etxebarri-Miren Etxebarri
Altzibar goikoa	Etxebarri
Altzibar barrena	Miren/Iñaki-Etxebarri
Altzibar	José Antonio Etxebarri
Berroeta	Julio Astobieta-Ana Mª Uriarte
Altzibar bi errota	Sabin Etxebarria-Visctoria Eskubi

ARRINDA

Baserria | Caserío	Familia
Arrindaetxebarri	Agustin Legorburu
Arrindazarra	Txaro Etxebarria " etxebarri"
Arrindazar	Mª Engracia Etxebarria
Arrinda bekoa	F. Urkidi
Arrinda erdikoa	Zirilo

ASTITZE

Baserria | Caserío	Familia
Etxezarra	Juan Mezo

EPALZA

Baserria | Caserío	Familia
Bizkatza	Mari Sol Ajuria / Anton Izagirre
Bizkoetxe	José Mª Ajuria
Casa torre	Fernando Larrinaga
Etxebarri	Pedro Larrinaga
Etxebarri	Francisco Uria
Etxebarri	Juan Gisasola "Naparra"
Epalza	Rafael Olano - José Martin Aresti
Galarza "Galatxa"	Mª Begoña Mancisidor
Intzurtze	E. Lejue/mª Begoña Goienetxe-J.Ormaetxe
Jauetxebarri "Torreburu"	Félix Sarrionaindia
Torreburu barri	Luzio Amuriza -Mª Jesús Sarrionaindia
Sagarna	Santi Martin
Sagarna bekoa	Lauzirika - Nazabal

MUNIKETA

Baserria | Caserío	Familia
Goiko venta	Maritxu Lauzirika

URUMIN

Baserria | Caserío	Familia
Uriguen	José Arza-Victor Uriarte
Uriguen	J. Eskubi-J.Amorebieta/Eskubi-Legorburu

ABADE ETXEA ZARRA Iñaki Etxebarria-Sacristan etxea

UDALETXEA AYUNTAMIENTO

ABADE ETXEA José Luis Ortega

ARETZAKORTA ERROTA familia Marcaida-Juan Gorroño

BIDANEA ERROTA Pedro Lauzirika-Juli Igartua

BIDANEA ERROTA Iban León Ugarriza

BIDANEA ZARRA Nicolás Zearreta-Juan Lekuona

ELORZA GOIKOA Alejandro Mendiola-José Areitio

Ikuspegi orokorra-Vista general

ELORZA BEKOA Angel Zamalloa

ETXANOSOLO Segunda Zarraonaindia

ETXE GALANTA Karmele Agirregoikoa

ETXE GALANTA (trasera)
Familia Agirregoikoa-Merche Aristondo

GALANTA ETXEA BEKOA Iñaki Agirregoikoa

ETXANOJAUREGI Goiriena

ERROTAURRE Etxebarria-Artabe

ETXEKO ERROTA familia Loroño

ERROMARAKO BEKOA Juan Luis Ormaetxe

ERROMARAKOA Ormaetxe “agroturismo”

INTXURRE BEKOA Eusebio Ormaetxe

IPARRAGIRRE Mª Feli Etxebarria

KAPUTXE Juan Antonio Zamalloa

LA BAÑERA

LARRABE Francisco Costas-Antonia Uriarte

OSTATU José Begiristain

TORRE ETXANO Pedro Juan Zallo-Bego/Pedro Irakulis

TROKARRO "POLVORIN"
Mintegi-Ugarreta/Lekuona-Ugarriza/Mugarza

TROKARRO familia Olano-Iturrioz-Arza

UTZAR Garizurieta

UTZAR BEKOA Garizurieta

ALAKAO GOIKOA
José Iganacio Undagoitia

ALAKAO ERDIKOA Evaristo Gorriño

ALAKAO ERDIKOA BARRI
Evaristo Gorriño

ALAKAO EMETIKOA
Andrés Lagunilla-José Arroitajauregi “Pani”

ALAKAO BEKOA Gregorio Pagai

ALTZIBAR Luis Meabe

ALTZIBAR Jesús Salbidea

ALTZIBAR GOIKOA José Mª Laucirica-Loli Zurinaga

ALTZIBAR GOIKOA Pedro Etxebarri "Txutxue"

ALTZIBAR GOIKOA
Pedro Etxebarri “Txutxue”-Miren Etxebarri

ALTZIBAR BARRENA Miren/Iñaki-Miren Etxebarri

ALTZIBAR José Antonio Etxebarri

BERROETA Julio Astobieta-Ana Mª Uriarte

ALTZIBAR BI ERROTA Sabin Etxebarria-Victoria Eskubi

ARRINDAETXEBARRI Agustin Legorburu

ARRINDAZARRA Txaro Etxebarria “etxebarri” (residencia)

ARRINDAZAR Mª Engracia Etxebarria

ARRINDA BEKOA 1985 F. Urkidi

ARRINDA ERDIKOA 1985 Zirilo

ETXEZARRA Juan Mezo

Etxano [Epalza]

BIZKATZA Mª Sol Ajuria/Anton Izagirre

BIZKOETXE Jose Mª Ajuria

CASA TORRE Fernando Larrinaga

ETXEBARRI Pedro Larrinaga

ETXEBARRI Francisco Uria

ETXEBARRI Juan Gisasola "Naparra"

EPALZA Rafael Olano-José Martin Aresti

GALARZA "GALATXA" Mª Begoña Mancisidor

INTZURTZE
E. Lejue/Mª Begoña Goienetxe-J.Ormaetxe

JAUETXEBARRI "TORRBURU" Félix Zarrionaindia

TORREBURU BARRI
Luzio Amuriza-Mª Jesús Sarrionandia

SAGARNA Santi Martin

SAGARNA BEKOA Lauzirika-Nazabal

GOIKO VENTA Maritxu Lauzirika

Etxano [Urumin]

URIGÜEN José Arza-Victor Uriarte

URIGÜEN J.Eskubi-J.Amorebieta/Eskubi-Legorburu

Boroa

[EUS]

Urte askoan Boroa bitan banatuta egon da. Alde batetik, herritarrak Amorebietakoak ziren eta, bestetik, Etxanokoak. 1951. urtean bi herriak batu egin ziren, eta bakarra osatu zuten: Amorebieta-Etxano.

Hauexek dira Boroa osatzen zuten auzo edo auzuneak: Txosna, Gumuzio, Kortederra, Farolas, Kontxena, Isertza, Albisti, Susuni, Urgoiti, Marabi, Astitxe, Arriagane, Tantorta, Aldazabal, Aurtenengo, Larraineta, Makatza eta Garitondo.

Boroan, garairik onenetan, 105 familia bizi izan ziren, eta bakoitzak 6 eta 15 kide artean zituen aiton-amona, guraso eta seme-alabak batuta. Seme-alaba horietako askok kanpora bizitzera joan behar izan zuten, besteak beste, Ameriketako Estatu Batuetara, Argentinara, Venezuelara, Uruguaira, Txilera, Australiara edo Filipinetara. Horietako batzuk itzuli egin ziren, baina beste batzuk herrialde horietan geratu ziren. Beste batzuei buruz, ordea, ez dakigu ezer.

1930. urtetik eta 1965. urtera bitartean, gutxi gorabehera, Boroako herritarrek harrobietan egiten zuten lan, erraz irabazten zuten dirua, eta aukera hori zuten gazteek hiru eguneko asteburu luzeetan gastatzen zuten dirua.

Boroan, gure adinekoek kontatutakoaren arabera, hainbat ostatu zeuden, hala nola Ostatu Zaharra. Jauntxoak gurdiekin etorri ohi ziren, eta leku horietan igarotzen zituzten gauak, non arreta ona jasotzen zuten, zaldiak aldatzen zituzten, afaldu egiten zuten eta, hurrengo egunean, bidaiari ekiten zioten berriz ere. Gehienetan, Larrabetzurantz joaten ziren; izan ere, Errege Katolikoak ere handik igarotzen ziren bizkaitarren aurrean foruak Larrabetzuko San Emeteri eta San Zeledonio elizan zin egitera joaten zirenean. Bizkaiko jauntxoak ere ibilbide hura erabiltzen zuen.

Larrabetzuko herritarrek, halaber, bide hori erabiltzen zuten Lemoako karobitik karea garraiatzeko. Azken bidaietako bat neure begiekin ikusteko aukera izan nuen. Berrogeita hamarreko hamarkadan izan zen; orduan, Julián Larruzea eta Antoni Mezo gurasoek zeukaten tabernaren aurretik hiru baserritar igaro ziren idiek tiratutako orgekin. Benetan ikusgarria izan zen.

Boroan, beste leku askotan bezala, auzolana egin izan zen urte askoan. Baserriko lanak egiteko orduan, elkarri laguntzen zioten denek. Zerealak (garia eta artoa) ereitean eta biltzerakoan laguntzen zioten elkarri, bai eta indabak ereiten, ortuak prestatzen, belarra mozten, sagarra batzen eta txerri-hilketan ere. Esan dudan bezala, auzolana nagusi zen.

Zerealen uztei esker, familia ugariak urte osoan zehar bizi ziren. Baserrietan behiak eta ortuak egoten ziren, eta arreta handiz zaintzen zituzten.

Alabaina, 1955. urtetik aurrera, gutxi gorabehera, gauzak aldatzen joan ziren; izan ere, garia ez zen errentagarria, eta ereiteari utzi zioten. Esneari buruz ez dugu hitz ere egingo, askoz ere errentagarritasun txikiagoa zuen eta.

Apurka-apurka betiko ohitura zaharrak aldatzen eta desagertzen joan ziren, auzokideen arteko harremana galtzen joan zen, eta, orain, itxura fisikoa ere bestelakoa da. Baserri asko desagertu ziren, eta horien ordez enpresa berriak eta beste mota batzuetako eraikinak daude. Beste baserri batzuk erortzeko zorian daude, eta beste batzuk zaharberritu egin dira, eta etxe handi bihurtu. Gaur egun, dena den, bertan ez da duela berrogei urteko baserri-jarduera egiten.

1900. eta 1936. urteen artean, bi zeramika-enpresa zeuden Boroan: bat Arriaganen eta bestea Kortederran; lehenengoa Badaia familiarena zen eta bestea Larringan familiarena. Bitxikeria gisa, konta dezaket aitak lan egiten zuen harrobira eramateko azken potina erosi zuela Kortederreko buztinolan, itxi aurretik, eta Gregorio Larringanek berak eman zidan niri.

Boroan, gainera, bi zerrategi egon ziren: bat Arriaganekoa, 70ko hamarkadan desagertu zena. Gaur egun aroztegi bat dago bertan.
Eta bestea Aldazabalenako zerrategia. Zabalak eramaten zuen, eta autoak konpontzeko tailer bat da orain.

Boroan San Pedroko jaiak ospatzen dira, eta hiru egunetan ospatzen dira: ekainaren 29a, ekainaren 30a eta hurrengo igandean egiten den errepikapena.

Auzoko lau tabernetan “txiringitoak” jarri ohi zituzten. 50ko eta 60ko hamarkadetan jende asko joaten zen bertara. Tortilla-txapelketa antolatzen zen, bai eta meza nagusia, euskal dantzak, bizikleta-lasterketak eta erromeria ere.

Bola-jokoan aritzen ziren, eta, horretarako, txartel bat atera behar zen. Txirlo gehien botatzen zuenak irabazten zuen.
Erromeriaren ostean, hurrengo egunean, gazteenak plazara itzultzen ziren; izan ere, galdutako txanponak aurkitzeko miatzen zuten lurra, aurreko eguneko dantzetan eroritakoak aurkitzeko asmoz.
Idi-probei esker da ospetsua Boroa auzoa, eta urte askotan Bizkaia osoko jende ugari hurbildu da bertara.

1963. urteko igande batean, mezaren osten, auzokide batzuk bildu, eta “txoko” bat eraikitzea erabaki zuten. Hogeita zortzi lagun inguru apuntatu ziren, eta Antoniok eta Paulak lurrak laga zituzten txokoa bertan eraiki ahal izateko. 1964. urtean sortu zen, eta hasiera batean solairu bakarrekoa zen. Urteek aurrera egin ahala, jende gehiagok eman zuen izena. Geroago, bigarren solairua eraiki zen, eta baimena lortu behar izan zen benetako “txokoa”izen zedin. Bertan, aisialdirako sozietate artistiko bat zela adierazi zen. Horrela sortu zen Anaitasuna sozietatea.

“Txokoa” Bizkaiko Sozietateen erregistroan inskribatu zen. Kidea izateko eskakizunetako bat Boroakoa izatea edo Boroako gurasoak izatea da. Urtero-urteko presidentea eta batzordea hautatzen dira, eta haiek arduratzen dira Boroan egiten diren gertaera guztiak

antolatzeaz. Udalak laguntza bat eman zuenez, lokalak laga egiten zaizkio udal-hauteskundeak egiten direnean.

1978. urtean probalekua eraiki zen, eta beranduago igerilekua. Auzokideek ermita konpondu zuten.

Boroako Anaitasuna "txokoa" eta bertan dagoen guztia bazkide guztien ahaleginaren emaitza da; izan ere, urtez urte ingurua hobetzen joan dira egindako ekarpenei eta hurbileko enpresen laguntzari esker.

Anaitasuna sozietatea produktu sozial bat da, eta pertsonak elkartzen ditu, haientzat zein herri osoarentzat antolatzen diren gertakari sozial eta kulturalez gozatzeko.

[CAST]

Durante muchos años, Boroa ha estado dividida en dos. Por un lado sus gentes pertenecían al pueblo de Amorebieta y por otro lado al de Etxano. En 1951 estos dos pueblos se unieron y pasaron a ser uno, constituyéndose así Amorebieta-Etxano.

Los barrios o auzunes que formaban parte de Boroa eran los siguientes: Txosna, Gumuzio, Kortederra, Farolas, Kontxena, Isertza, Albisti, Susuni, Urgoiti, Marabi, Astitxe, Arriagane, Tantorta, Aldazabal, Aurtenengo, Larraineta, Makatza y Garitondo.

Boroa llegó a tener hasta 105 familias y cada una tenía entre 6 y 15 miembros, entre abuelos, padres e hijos. Muchos de esos hijos tuvieron que emigrar, con destinos tan distintos como Estados Unidos, Argentina, Venezuela, Uruguay, Chile, Australia e incluso Filipinas. Algunos de ellos volvieron, otros se quedaron en sus países de acogida y de otros muchos no se volvió a saber nada.
Entre los años 1930 y 1965 aproximadamente las gentes de Boroa trabajaban en las canteras, aquí ganaban dinero fácil y muchos de los jóvenes que tenían esa oportunidad, gastaban ese dinero en fines de semana largos de tres días.

Boroa, según las historias contadas por nuestros mayores, tuvo varias posadas como la de Ostatu Zaharra. Solían venir los Señores o Jauntxos en sus carruajes pasando la noche en estos lugares, donde eran bien atendidos, cambiaban los caballos, cenaban y al día siguiente seguían su viaje, generalmente en dirección a Larrabetzu, pues por allí solían pasar los Reyes Católicos a su paso hacia la iglesia de San Emeterio y San Celedonio de Larrabetzu para jurar los fueros ante los vizcaínos. Esta ruta también era usada por el señor de Bizkaia.

Las gentes de Larrabetzu utilizaban esta vía para el transporte de cal, procedentes de los caleros de Lemoa. Tuve la oportunidad de poder ver uno de estos últimos viajes con mis propios ojos. Fue por los años cincuenta y por delante del bar que regentaban mis padres, Julián Larruzea y Antoni Mezo, pasaron tres baserritarras con sus carretas tiradas por bueyes, un espectáculo digno de ver. En Boroa, como en otros muchos lugares, durante años, se hacía mucho trabajo vecinal. Todos ayudaban a todos en los trabajos del caserío. Se colaboraba en las siembras de cereales como el trigo y la maíz, su recogida, y también en la siembra de la alubia, en los preparativos de las huertas, la siega de la hierba, recogida de la manzana, la matanza del cerdo, como decía, se hacía mucha actividad vecinal.

Las cosechas de cereales eran las que mantenían a las familias numerosas durante todo el año. Cada caserío tenía sus vacas y su huerta que se cuidaban con mucho mimo.
Pero a partir de 1955, más o menos, todo esto fue cambiando, el trigo no era rentable y dejó de sembrarse y de la leche ni hablemos, menos rentable todavía.

Poco a poco las viejas costumbres han ido cambiando y desapareciendo, el trato entre vecinos ya no es lo que era, e incluso la apariencia física es distinta. Muchos caseríos han desaparecido y en sus lugares hay nuevas empresas y otro tipo de edificaciones. Otros caseríos están en ruinas, otros tantos se han restaurado y han dado paso a grandes casas, las cuales no tienen la actividad de un caserío de hace cuarenta años.

Entre 1900 y 1936 en Boroa había dos empresas cerámicas: una en Arriagane y la otra en Kortederra; la primera de la familia Badaia y la otra de la familia Larringan. Como anécdota puedo contar que en la alfarería de Kortederra, antes de cerrarse, mi padre compró el último botijo para poder llevarlo a la cantera donde trabajaba y lo recogí de las mismísimas manos de Gregorio Larringan.
También hubo en Boroa dos aserraderos: uno era el de Arriagane, que era la antigua alfarería, pero ésta también desapareció por

los años 70, habiendo hoy en día una carpintería en su lugar.

El otro aserradero se encontraba en Aldazabalena; éste fue regentado por Zabala y hoy es un taller de coches.

Las fiestas de Boroa son los San Pedros y se celebran durante tres días: 29 de junio, 30 de junio y la repetición el domingo siguiente. Los cuatro bares del barrio solían poner “txiringuitos”. Durante los 50 y 60 se acercaba mucha gente. Había concursos de tortillas, misa mayor, danzas tradicionales, carreras de bicicletas y romería.

Se jugaba a los bolos y para ello se tenía que sacar un ticket y quien más chirlos tirase ganaba.

Después de la romería, al día siguiente, los más jóvenes se desplazaban a la plaza, y como se había bailado en la plaza el día anterior, solían buscar, en el suelo, aquellas monedas que se habían perdido.

Muy famoso ha hecho al barrio de Boroa sus pruebas de bueyes, que durante años han atraído a gentes de toda Bizkaia.

Un domingo de 1963, después de la misa, unos cuentos vecinos decidieron juntarse y construir un “txoko”. Se apuntaron unos veintiocho amigos y Antonio y Paula cedieron el terreno para poder construirlo. Este “txoko”, que en principio fue de una sola planta se hizo realidad en 1964, al que más tarde se fue apuntando más gente. Luego se construyó la segunda planta y para que el “txoko” fuera considerado como tal se tuvo que sacar un permiso, el cual indica que se trata una sociedad Artística y Recreativa. Así se formó la sociedad Anaitasuna.

El “txoko” fue registrado en Sociedades de Bizkaia y para poder pertenecer a él se tenía que ser de Boroa o hijo de padres de Boroa. Cada año se elige un presidente y la junta, que son los encargados de organizar todos los acontecimientos que en Boroa se hacen. Al Ayuntamiento, como también dio una ayuda, se le ceden los locales en época de votaciones municipales.

En 1978 se construyó el probadero y más tarde la piscina. Entre los vecinos se arregló la ermita.

Anaitasuna, el “txoko” de Boroa, y todo lo que hay en ella, es fruto del esfuerzo de todos los socios, que año tras año, han conseguido mejorar el entorno con sus propias aportaciones y la colaboración de empresas cercanas.

La sociedad Anaitasuna es un producto social que une a las personas para poder disfrutar de aquellos acontecimientos sociales y culturales que se organizan para ellos y para el pueblo en general.

BIXENTI LARRUZEA MEZO
Vecino de Boroako auzokidea

Kolaboratzaileak | Colaboradores
Pedro Juan Arana, Celestino Larruzea, Jesús Garmendia, Javier Zabala, Txomin Goienetxe, Bixenti Larruzea

[BOROA (88)]

Baserria | Caserío	Familia
Agarre	Abendaño-Etxebarria
Agarre goikoa	Artaloitia
Agarre bekoa	Félix Dudagoitia
Agirretxu	Larrea
Albizti goikoa	Zabala-Zamalloa/Ereño-Zaldibar
Albizti bekoa	Beobide
Altxondo	Uriarte
Ametzarri	Pantaleón-Pujana
Ametzarri bekoa	Goikoetxea
Ametzarri goikoa	Goikoetxea-Bediaga
Apraizena-Larrineta	Apraiz-Aurrekoetxea
Arriagane	Eugenio Larringan
Arrikoskorreta	Uriarte-Lazkano
Arrixa-Hostatu	Urtaza-Urresti Ipiña
Arrixa bekoa	Mezo-Ercilla/Larrea-Krutisto
Astitze goikoa	J.M. Etxebarria-I. Muñozguren
Astitze bekoa	Etxanojauregi-Solaguren
Atxarro	Meabe-Orbe
Aurtenengo	Larrea-Epalza
Aurtenetxe	Beaskoetxea-Bikuña
Azkerraz	Azurmendi-Mezo
Azueta	Basagoiti-Etxebarria
Arriagane Bar "La Rubia"	Solaguren-Larruzea
Basagoiti goikoa	Orbe
Basagoiti bekoa	Txuntxur
Basarrate "Basarte"	Estankona-Garmendia
Basterrena	Basterra
Barrenengo	Amorebieta-Gabiola
Beaskoetxena	Beaskoetxea
Bekoetxe	Bernaola-Zenarruzabeitia
Berexikoetxe	Goiria-Basagoiti
Biezko	Larruzea-Uriguen
Eliza	Larruzea-Goinenetxe
Eleiza	Goienetxe
Errota barri Ganekoa	Apraiz
Errota barri goikoa	Matxinena
Errota Garitondo	Dudagoitia
Etxebarri	Urresti-Aurrekoetxea/Larrea-Alberdi
Etxebarri	Petra Zamalloa
Etxe-txiki	Aresti-Olaizola

Baserria | Caserío	Familia
Farola goikoa	Zarandona-Zorroza
Farola barri bekoa	Tomás Ureta Larruzea
Garai	Larruzea Uriguen-Angel Uriguen
Garai barri	Zaldibar-Uriguen
Kortederra	Familia Garmendia
Kortederra	Etxebarria-Txarterina
Gaxia	Marcelino Derteano
Geuri bekoa "Urgoiti"	Bruno
Geuri "Urgoiti"	Txomin-Gerediaga
Gumuzio principal	Larruzea-Bikuña/Larruzea-Agorria
Gumuzio goikoa	Larruzea-Bikuña/Uribarri-Alzibar
Gumuzio erdikoa	Ugarte-Erzilla
Gumuzio bekoa	Garmendia-Erzilla/Garmendia-Loroño
Ixertza	Solaguren-Zamalloa/Uriarte-Ugalde
Ixertza barri	Solaguren
Izina	Uriguen
Izina goikoa	Dudagoitia
Katxineña "Sagastuneta"	Azurmendi
Kortederra	Garmendia
Larrinaga	Larrinaga
Larrineta	Arreibi-Aurrekoetxea
Larrineta	Etxebarria
Larrineta menor	Eularito Etxebarria
Larrineta	Apraiz-Aurrekoetxea
Makatza	Fanio Larruzea-Etxebarrieta
Marabi goikoa	Perran Dudagoitia
Marabi Erdikoa	Perran Dudagoitia
Marabi bekoa	José Dudagoitia
Marabi	Barrena-Dudagoitia
Pardo	Aldazabal-Solaguren
Patxitoa	Azkuna
Prantzesena	Lekue-Etxebarria Gumuzio (telleria barrena)
Sacristan etxea	Zamalloa
Sagastatxu	Gaztelu-Galarza
Tantorta	Abasolo-Lekue
Tantortagoikoa	Servando García
Txosna	Avelino Solaguren
Txosna	Garmendia-Izarzugaza
Txosna goikoa	Solaguren
Urgitxi	Mezo-Uriarte

Baserria | Caserío	Familia
Urgoiti Etxebarri	Amuriza
Urgoiti	Elorriaga
Yeuri barri	Bernardo Atutxa
Yeuri bekoa	Arrate
Zugatza	Ereño-Zaldibar
Zunzunegi	Abasolo-Etxebarria
Zunzune-barri	Zubero-Ormaetxe
Zunzune-zarra	Abasolo
Astitze goikoa	J. M. Etxebarria

AGARRE Abendaño-Etxebarria

AGARRE GOIKOA Artaloitia

AGARRE BEKOA Félix Dudagoitia

AGIRRETXU Larrea

ALBIZTI GOIKOA Zabala-Zamalloa/Ereño-Zaldibar

ALBIZTI BEKOA Behobide

ALTXONDO Uriarte

AMETXARRI Pantaleón-Pujana

AMETZARRI BEKOA Goikoetxea

AMETZARRI GOIKOA Goikoetxea-Bediaga

APRAIZENA-LARRINETA Apraiz-Aurrekoetxea

ARRIAGANE Eugenio Larringan

ARRIKOSKORRETA Uriarte-Lazkano

ARRIXA-HOSTATU Urtaza-Urresti Ipiña

ARRIXA BEKOA Mezo-Ercilla/Larrea-Krutisto

ASTITZE GOIKOA J.M. Etxebarria-I. Muñozguren

ASTITZE BEKOA Etxanojauregi-Solaguren

ATXARRO Meabe-Orbe

AURTENENGO Larrea-Epalza

AURTENETXE Beaskoetxea-Bikuña

AZKERRAZ Azurmendi-Mezo

AZUETA Basagoiti-Etxebarria

ARRIAGANE "BAR LA RUBIA" Solaguren-Larruzea

BASAGOITI GOIKOA Orbe

BASAGOITI BEKOA Txuntxur

BASARRATE "BASARTE" Estankona-Garmendia

BASTERRENA Basterra

BARRENENGO Amorebieta-Gabiola

BEASKOETXENA Beaskoetxea

BEKOETXE Bernaola-Zenarruzabeitia

BEREXIKOETXE Goiria-Basaogiti

BIEZKO Larruzea-Urigüen

ELEIZA Goienetxe 1982

ELEIZA Larruzea-Goienetxe 2015

ERROTA BARRI GANEKOA Apraiz

ERROTA BARRI GOIKOA Matxinena

ERROTA GARITONDO Dudagoitia

ETXEBARRI Urresti-Aurrekoetxea/Larrea-Alberdi

ETXEBARRI Petra Zamalloa

ETXE-TXIKI Aresti-Olaizola

FAROLA GOIKOA Zarandona-Zorroza

FAROLA BARRI BEKOA Tomás Ureta Larruzea

GARAI Larruzea Urigüen-Angel Urigüen

GARAI BARRI Zaldibar-Urigüen

GAXIA Marcelino Derteano

GEURI BEKOA "URGOITI" Bruno

GEURI "URGOITI" Txomin-Geregiaga

GUMUZIO PRINCIPAL Larruzea-Bikuña/Larruzea-Agorria

GUMUZIO GOIKOA Larruzea-Bikuña/Uribarri-Alzibar

GUMUZIO ERDIKOA Ugarte-Erzilla

GUMUZIO BEKOA Garmendia-Erzilla/Garmendia-Loroño

IXERTZA Solaguren-Zamalloa/Uriarte-Ugalde

IXERTZA BARRI Solaguren

IZINA Uriguen

IZINA GOIKOA Dudagoitia

KATXINENA "SAGASTUNETA" Azurmendi

KORTEDERRA Garmendia

KORTEDERRA familia Garmendia

KORTEDERRA Etxebarria-Txarterina

LARRINAGA Larrinaga

LARRINETA Arreibi-Aurrekoetxea

LARRINETA MENOR Eularito Etxebarria

LARRINETA Etxebarria

LARRINETA Apraiz-Aurrekoetxea

MARABI GOIKOA Perran Dudagoitia

MARABI ERDIKOA Perran Dudagoitia

MAKATZA Fanio Larruzea-Etxebarrieta

MARABI BEKOA José Dudagoitia

MARABI Barrena-Dudagoitia

PARDO Aldazabal-Solaguren

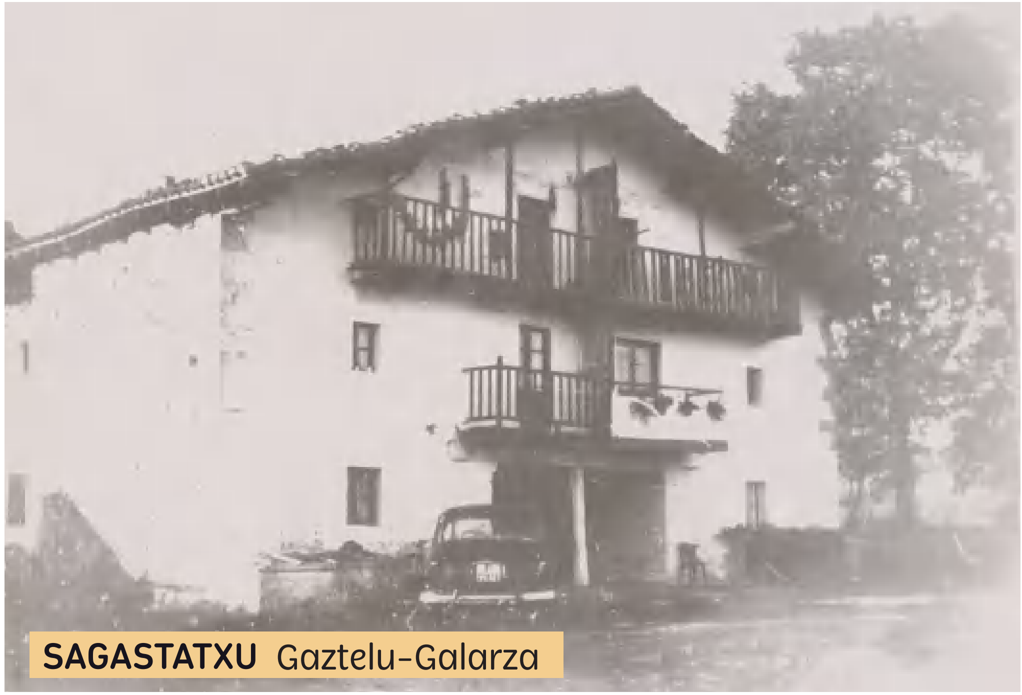
PATXITOA Azkuna

PRANTZESENA
Lekue-Etxebarria Gumuzio (Telleria barrena)

SACRISTAN ETXEA Zamalloa

SAGASTATXU Gaztelu-Galarza

TANTORTA Abasolo-Lekue

TANTORTAGOIKOA Servando Garcia

TXOSNA Avelino Solaguren

TXOSNA Garmendia-Izarzugaza

TXOSNA GOIKOA Solaguren

URGITXI Mezo-Uriarte

URGOITI ETXEBARRI Amuriza

URGOITI Elorriaga

ZUNZUNEGI Abasolo-Etxebarria

YEURI BEKOA Arrate

ZUGATZA Ereño-Zaldibar

YEURI BARRI Bernardo Atutxa

ZUNZUNE-ZARRA Abasolo

ZUNZUNE-BARRI Zubero-Ormaetxe

Euba

[EUS]

Rafa Sanchezek emandako baina José Luis Iturrietak bere garaian idatzitako “ohar etnografiko” batzuk oinarri hartuta, zubitik metro gutxira dagoen “auzoaren” istorioak kontatuko ditugu jarraian. Berrogeita hamarreko edo hirurogeiko hamarkadan, “frantsesen zubia” esaten zitzaioan Ibaizabal ibaia zeharkatzen duen zubiari, eta gabatxoek bertan amaitzen zuten sigi-saga egiten zuten bihurgune gaiztoak gainditu ezin zituztela, Txintxilleneko zuzenaren osteko tranpa.

1924. urtean eta Kandelariako egunean, Silvestre Izaguirreren PIJON tabernaren ateak ireki ziren. Eguneko jatekoa ematen zuen (menu terminoa asmatzeke zegoen oraindik, baina bai indabak eta berakatz-zopa), eta txikiteo dotoreak egiten ziren bertan, alboko herrietara trenean lanera zihoazen "sol y sombra" goiztiarrarekin. Bien bitartean, hogeita hamar bat hargin, alboko herrietatik etorriak, Amorebietatik gehienak, Bediaga eta Arkotxa harrobietan lan egitera iristen ziren. Hargin artistak, zeinen artean Luis Gurtubay nabarmendu behar den. Madrilgo harri landurik onena sinatu zuen Cibeles pasealekuaren inguruetan eta Madrilgo pilotalekuaren eraikinean. Azken lana PIJON tabernan sinatu zuen 1953. urtean, harri landuko beheko bi solairuekin.

Saga horretan, Juan Izaguirre “Peralta” eta Gregorio

“Pontxerixenekue” direlakoek ospe handia izan zuten, ogibide zoragarri horren azken artistak izan baitziren. Bizkaitarrak izan ziren El Escorial egin zuten harginak. Lanbidea ondo ordaindua zegoen XVI. mendearen amaieran.

Zentral elektrikoa azpimarratu behar da, 1898. urteko Alemaniako bi turbina indartsuekin. Amorebietako Jauregi familiarena da, eta XIX. mendearen amaieran eraiki zen Nuestra Señora de la Concepción de Astepe burdina-fabrikari energia hornitzeko. Bestalde, soberan zegoen energiarekin inguruko baserrietako ukuiluetako eta sukaldeetako bonbillak pizten diren, logeletan kandelarekin nahikoa izaten zuten eta.

PIJON tabernan kardinalen kolegio santuaren lanak egiten zituen auzokide-talde batek. Turbinan lan egiten zuen Juan Etxebarria zen Aita Santua, Etxanokoa bera, eta kardinala Camarlengo Antón Abendibar zen, Amorebietakoa eta Pilar Iriondorekin ezkondua.

Alabaina, aldareetan patroirik ez zutenez, ermitak zituzten auzo guztietan ez bezala, azpimarratzekoa da Bernagoitikoa, XV. mendearen aurreko garaietatik parrokia titulua zuena, nahiz eta Gernikako Batzar Nagusiek, XVIII. mendean, ez zuten onartu Bizkaiko elizateen nominan sartzeko eskaera, "Gernikako Arbolaren eta bertako zin egiteko haritzaren" eserlekua hartzeko eskubiderik gabe, 1943. urtean, eta derrigorrezko katolizismoaren gerraostean egutegiko santuak oso demandatuta zeudenez, bizirik zegoen santu batengana jo zuten, Jesukristok bezala, San Migelen iturriko ura ardo bihurtzen baitzuen.

Sanedrinak, Juan Etxebarriaren eta Antón Abendibarren ahotik, Silvestre Izaguirreri eman zion aldarea, aurrerantzean, SAN PIJON izango zena. Urbi et Orbi. Ez zuten ermitarik, baina bizirik zegoen santu bat zuten, hitzaren adieraz osoan kontuan hartuta.

XX. mendeko hogeiko hamarkadan, ekoitzitako esnekiak ateratzen ziren Eubatik, batzuetan tranbian, eta sarritan trenean; izan ere, mende erdi lehenago geltoki bat eraiki zen Arkotxa eta Kitine harrobietako harria Bilboko bigarren zabalgunean erabili zedin, Albia eta Mazarredon erabili zezaten. Bediagako harrobietatik, berriz, adreilu erregogorrak hornitzen ziren Bizkaiko labe garaietara. Harrobietako harrian, Arkotxeko Errota eta Kimera arteko faila batean zegoena nabarmendu behar da. Madrilgo pilotalekua, Donostiako Polloeko hilerria, Derioko hilerria eta abar eraikitzerakoan erabili ziren harri landuko ertz-babesak.

Eskola zaharrean —behean behien ukuilua eta goian autoritate askoko Filomena bizikide postaria—, Florencia Tamayo irakasle errepublikarrak ematen zituen eskolak, Guardiakoa bera. Nola edo hala egiten zuen ikasleei "Cara al Sol" erakusteko, ondo baitzekien ikuskatzaile frankista amorratua etorri zitekeela. Tiburcio Goiria jaunak ematen zituen irakaspenak, eta S. Miguel de Dudea jauna joaten zen koadjutore lanetan. Erregimenarekin bat zetorren gizona zen, eta ezetz esan zuen bere eliztarrak fusila ez zitzaten paper bat baino gehiago sinatzeko eskatu ziotenean, besteak beste, Luciano Iturrietaren kasuan.

Trena benetako iraultza izan zen Euban. Alemaniako estatuko Saxoniako hiribildu batek izen bera du, Zwichau zirkuluan, eta ehunengatik da ospetsua. Geltokia ez zen baserritarren premiei aurre egiteko eraiki, harrobiko harriak ateratzeko bide bat edukitzeko baizik. Geltokiko buruei dagokienez, Julián Jayo, Ramón Torres, Manolo Villa —trena martxan zegoela jauzi egiteko aukera ematen zuen— eta Antón Uribarri ditugu gogoan. Amorebietako Txomin Azpitarte langileak ordezkatzen zituen oporraldietan eta baja hartzen zutenetan. Azken historikoa José Ullán izan zen, eta horren agindupean eraitsi zen geltoki zaharra, ehun urteko historiaren ostean.

Dudeako maistren kasuan, María andrearen oroitzapena baino ez da geratzen, nahiz eta Pascuala andreak gerra ostean egindako lan handia aitortu behar den. Jacinta, Ana María eta Teresa Uria andreak ere irakasle ibili ziren euskara hitz egitea debekatuta zegoenean.

Euban eta alboko auzoetan, abadeak zaindarien egunetan baino ez ziren ermitetara joaten. Meza eta sermoia, kontu serioagoak landu aurretik, sabelkeria ez baita inoiz kleroarentzako bekatua izan. Erkoles zelaiko jaia nabarmendu behar da, non jendea erromerian biltzen zen. Milaka pertsonaren memoria nostalgikoan gorde da hori. Hirurogeiko hamarkadan, Erkoles jaiak lekua utzi zion San Pijon jaiari, eta parte-hartzaileak irabazten joan ziren "Ez Dok Amairu" taldeko Lourdes Iriondo eta Xabier Leterekin; izan ere, 1971. urtean doan abestu zuten bertan. Bestalde, artisautza eta nekazaritza-produktuen azokak egoten ziren eta Herri Kirolak ere bai, besteak beste. Jaiari amaiera emateko, gau-lasterketa bat egiten zen galtzontzilo eta kulerotan.

Eubakoak San Antonio de Elgezabal elizara joaten ziren igandeko mandatua betetzeko, nahiz eta auzo horrek Eubagatik xurgatzeari eusten zion.

Eubakoa bezala, San Antonioko turbina 1898-1900 urteen artean eraiki zen, eta Bilbo-Durango arteko tranbiaren motor eragilea izan zen 1937. urteko erasoan zubiak lehertu ziren arte. Une horretan, Boroako Rufino eta Matías Aldazabal anaien esku geratu zen. Geldialdi tekniko baten ostean, urte batzuk geroago, eraikin osoa konpondu zenean, Patxi Arizmendiarrietak berriz ere jarri zuen martxan turbina, 1986. urtean. Funtzionamendu guztiz automatikoa zuen.

Gerra ondoren, Gainzorrotz Klub Alpinoa jarri zen martxan, Antón Abendibar "Cuarta" delakoaren ekimenez. Beste zale batzuen laguntza izan zuen, besteak beste, Máximo, Santi eta Julián Esturo, Bernakoak, Martin Mendizabal, Erkoleskoa, José Luis "Pijon txiki" eta Santi Gandiaga. Jaiegunetan alturekiko zaletasuna erakusten zuten. Xehe-xehe aztertzen zen zaletasun hori, gazte nazionalisten haztegitzat hartzen baitzen.

Ibarra eta Eubako zubiak eraikitzearekin batera, bideko lehenengo bentak eta ostatuak sortu ziren. Malaespera eta Eubako ostatuaren kasua, Munitxako baserrian, errege-bidearen eta Ibaizabal ibaiaren ibilguaren artean. Auzo, ermita eta eliza gehienak tontorretan eraikitzen ziren, harana kontrolatzeko talaiarik onena baitzen.

[CAST]

A continuación y basándonos en unos "apuntes etnográficos" facilitados por Rafa Sanchez y escritos, en su día, por José Luis Iturrieta, para relatar historias "del barrio" situado a escasos metros del puente, que en los años cincuenta/sesenta se denominaba como el "puente de los franceses" sobre el rio Ibaizabal, donde los conductores gabachos aterrizaban, tras no poder superar sus diabólicas curvas en zig-zag, una trampa tras la recta de Txintxillene.

En el año 1.924 y por fiesta de "La Candelaria" abría sus puertas el bar PIJON de Silvestre Izaguirre, donde con la pitanza diaria –el término "menú" no se había inventado, pero si las alubias y la sopa de ajo- el chiquiteo era potente, con "sol y sombra" madrugador para los que acudían al trabajo, en tren, a los pueblos colindantes, mientras una treintena de canteros, la mayoría de Amorebieta, llegaban para trabajar en las canteras de Bediaga y Arkotxa. Canteros artistas, entre los que destacó Luis Gurtubay que firmó la mejor piedra labrada en Madrid, en los alrededores de La Cibeles y en la construcción del frontón de Madrid. Su último trabajo en el bar PIJON, año 1.953, con las dos plantas bajas en piedra labrada.

De toda aquella saga contaron con un pedigrí reconocido Juan Izaguirre "Peralta" y Gregorio "Pontxerixenekue", últimos supervivientes de un noble oficio que contó con los "vizcaínos" como canteros artífices de El Escorial, artesanía bien pagada a finales del siglo XVI.

Es de destacar la central eléctrica, con sus dos potentes turbinas alemanas de 1.898, propiedad de los Jauregi de Amorebieta, que fue construida a finales del XIX, para suministrar energía a la fábrica de hierros Nuestra Señora de la Concepción de Astepe y con el sobrante iluminar las bombillas de la cocina y las cuadras de los caseríos de la zona ya que en las habitaciones sobraba con la candela.

En el bar PIJON es donde un grupo de vecinos ejercía de sacro colegio cardenalicio. El Papa era el turbinero Juan Etxebarria, natural de Etxano, y Cardenal Camarlengo Antón Abendibar, natural de Amorebieta, casado con Pilar Iriondo.

Pero como no disponían del patrón en los altares, al contrario de todos los barrios que disponían de sus ermitas, destacando la de Bernagoitia, con título de parroquia desde los tiempos anteriores al siglo XV, aunque las Juntas Generales de Gernika, en el siglo XVIII, no aceptaron su petición de ser incluida en la nómina de anteiglesias vizcaínas, ayunos del consiguiente derecho a ocupar asiento "so del Arbol de Gernika y su roble juradero", en el año 1.943 y como los santos del calendario estaban muy solicitados en una posguerra de catolicismo obligado, recurren a un santo vivo por aquello de que, como Jesucristo, convertía el agua de la fuente de San Miguel en vino.

El Sanedrín, por boca de Juan Etxebarria y Antón Abendibar, eleva a los altares a Silvestre Izaguirre, en adelante SAN PIJON. Urbi et Orbe. No tenían ermita, pero si un santo vivo en toda la acepción de la palabra.

En los años veinte del siglo XX, Euba daba salida a su producción láctea, en algún caso por el tranvía y preferentemente por un ferrocarril, que medio siglo antes levantó una estación para que la piedra de las canteras de Arkotxa y Kitine fuera utilizada en el segundo ensanche de Bilbao, por Albia y Mazarredo, mientras que las canteras de Bediaga surtían ladrillos refractarios a Altos Hornos de Vizcaya. Entre la piedra de las canteras destacaba la que se extendía en una falla entre Arkotxeko Errota y Kimera. Losas, encimeras, cantoneras de piedra labrada que se usaron en la construcción del

frontón de Madrid, el camposanto donostiarra de Polloe, para continuar con el cementerio de Derio, etc.

En la vieja escuela – en sus bajos una cuadra de vacas, arriba la autoritaria cartera consorte Filomena – impartía sus enseñanzas una maestra republicana, Dña. Florencia Tamayo, natural de Laguardia, quien hacía de tripas corazón para enseñar a sus discípulos el "Cara al Sol", ante la posible visita del inspector de turno, franquista a ultranza. A impartir la doctrina acudía Don Tiburcio Goiria, coadjutor de S. Miguel de Dudea, hombre afín al régimen, que llegó a negarse a firmar más de un papel para impedir que fusilaran a feligreses suyos, caso de Luciano Iturrieta.

Fue el tren la auténtica revolución de Euba, nombre que también recibe una villa del estado alemán de Sajonia, círculo de Zwichau, famosa por sus tejidos. No se levanta una estación por las necesidades de los baserritarras, sino para dar salida a la piedra de las canteras. De los jefes de estación se recuerda a Julián Jayo, así como a Ramón Torres, Manolo Villa que permitía saltar en marcha del tren, hasta Antón Uribarri. Txomin Azpitarte, de Amorebieta, suplía al personal por vacaciones o bajas. El último histórico, José Ullán, bajo cuya jefatura derribaron la antigua estación, con cien años largos de historia.

De las maestras de Dudea apenas queda recuerdo de doña María, aunque se reconoce la gran labor de doña Pascuala en la postguerra. También ejercieron doña Jacinta, Ana María y Teresa Uria, en los tiempos que estaba prohibido hablar vascuence.

En Euba y en los barrios vecinos, los curas solo acudían a las ermitas en las fiestas de su patrón. Misa y homilía, antes de pasar a cuestiones más serias, que la gula nunca ha sido pecado para el clero. Es de destacar la fiesta en la campa de Erkoles, en la que el gentío que congregaba aquella romería ha quedado en la memoria nostálgica de miles de personas. En los años sesenta Erkoles cede protagonismo a la fiesta de San Pijón, que empieza a ganar enteros con Lourdes Iriondo y Xabier Lete, de "Ez Dok Amairu", que cantaron gratis en 1971, completando la fiesta con muestras de artesanía y productos agrícolas, pruebas de Herri Kirolak .... que finalizaban la fiesta con una carrera nocturna en calzoncillos y culeros.

San Antonio de Elgezabal a cuya iglesia tenían que acudir los de Euba para cumplir el precepto dominical, era uno de esos barrios que se negaban a dejarse absorber por Euba.

Como la de Euba, la turbina de San Antonio se construyó entre los años 1898/1900, como fuerza motriz del tranvía Bilbao-Durango, hasta su clausura tras la voladura de los puentes en la ofensiva de 1937, momento en que la central pasa a manos de los hermanos Rufino y Matías Aldazabal de Boroa. Tras unos años de paro técnico y tras restaurar todo el edificio, en 1986 Patxi Arizmendiarrieta vuelve a poner en marcha la nueva turbina, de funcionamiento automático en su totalidad.

En la postguerra se funda el Club Alpino Gainzorrotz, gracias a la iniciativa de Antón Abendibar "Cuarta", quien cuenta con la colaboración entusiasta de Máximo, Santi y Julián Esturo, de Berna, Martin Mendizabal de Erkoles, José Luis "Pijon txiki", Santi Gandiaga ... que en los días festivos desfogan su pasión por las alturas. Una afición mirada con lupa, como caldo de cultivo de las juventudes nacionalistas.

La construcción de los puentes de Ibarra y Euba conlleva consigo que se levanten las primeras ventas y posadas del camino. Caso de Malaespera y la posada de Euba, en el caserio de Munitxa, encajonado entre el camino real y el cauce del rio Ibaizabal. La mayoría de los barrios, ermitas e iglesias se levantaban en las alturas, la mejor atalaya para dominar el valle.

JOSE LUIS ITURRIETA
Periodista y vecino de Eubako kazetaria eta auzokidea

Kolaboratzaileak | Colaboradores
Pedro Juan Arana, Javier Zabala, Rafa Sanchez,
Txomin Goienetxe, Guillermo Etxanojauregi

[EUBA (153)]

Baserria | Caserío	Familia
Bar Bernardina	Estación
Erkoles	Solaguren "Mañas"
Errekaldene	Angel Rekalde
Erkoles	Jesús y Martin Garmendia
Errekaldene	Uriguen-Begiristain/Rekalde
Erroteta barri	Felipe Mancisidor
Etxebarri	Teodoro Atutxa - Juan Barrenetxea
Euba zarra	Félix Isasi - Ricardo Basagoiti
Katalane	Gandiaga
Kitene	familia Garmendia
Munitxa	Marcelino Munitxa
Munitxa	Pedro Batiz
Txintxillena goikoa	Jose Antonio Munitxa
Taberna barri "Tetuan"	familia Sarrionaindia-Jauregi
Txintxilla bekoa	familia Munitxa-Gojenola
Txintxilla	Mikel Iriondo
Udako etxea	Jesús Bastero

ARKOTXA

Baserria | Caserío	Familia
Arkotxa errota	Luis Bikandi - Korta
Arkotxa goikoa	familia Gurtubai
Arkotxa goikoa	familia Garamendi
Arkotxa goikoa	Garamendi - Txarterina
Arkotxa bekoa	Gregorio Bikandi-Emeterio Murgoitiobeña

BEDIAGA

Baserria | Caserío	Familia
Auzokoa	familia Euba
Bediaga erdikoa	José Etxanojauregi
Etxebarri goikoa	familia Olano-Arbaiza
Etxebarribarrena	familia Gurtubai-Magunazelaia

BELAUSTEGI

Baserria | Caserío	Familia
Belaustegi	Gregorio Gorospe
Belaustegi	Sabin Aruabarrena-Jesús Aresti
Belaustegi mayor	Gorospe-Astigarraga
Belaustegi erdikoa	Basaras
Belaustegi etxebarri	Gabino Urresti
Txabola	Astigarraga

BERNA

Baserria | Caserío	Familia
Abarka zigarrena	Parada carreteros
Beko errota	Jacinto Azueta
Beko errota	Mariano Azueta
Ferreria-olleria	José Antonio Agirre - Ciriaco Olariaga
Katioste	José Angel Arrazola
Txabola	Diego Olariaga
Txosna	familia Ibaibarriaga-Alberdi
Torre etxea	José Zugazaga (Ibarruri)

BERNABEITIA

Baserria | Caserío	Familia
Bernabeitia bekoa	familia Hormaetxea
Bernabeitia goikoa	Carlos Bikandi
Casa Turkoa	Matias Ibaibarriaga - Pedro Erdoiza
Casa Turkoa	Pedro José Erdoiza "Txulo"

BERNAGOITIA

Baserria | Caserío	Familia
Abade etxea	
Arantxori	familia Artetxe (campana Belatxikieta)
Artetxe barri	Petra Etxezarraga
Aurreko	Patxi Aranguren - Basilia Duñabeitia
Barrenengoa	Cesareo Bustinza - Juan Barrena
Bernagoitia erdikoa	Fernandez-Arizmendiarrieta
Bernagoitia osteko	Cipriano Ormazabal
Betzuen	Hipolito Arregi-Marcelo Mendiolagarai
Goienengoa	José Antonio Atutxa
Goienengoa	Benigno Etxanojauregi
Goienengoa	Bernardo Angoitia - casa torre
Goikoetxe	Cruz Sarriugarte
Marielarre goikoa	Gabriel Bikandi
Marielarre bekoa	José Bikandi
Marielarre bekoa	familia Oregi
Mekola	Patxi Azueta
Mekola	Balentin Unzueta
Mekola	Ignazio Azueta - Balentin Zenikazelaia
Mekola	Cruz Areitio
Muskibaso "Matxorri"	familia Alzola-Mintegia
Horma Ondo	Astoreka
Horma Ondo	familia Zugazabeitia
Pagoste	familia Zugazabeitia
Zabale goikoa	familia Bikandi-Asategi
Zabale bekoa	familia Etxeandia

MONTORRA

Baserria | Caserío	Familia
Eskubi	Euba - Joaquin Zamalloa
Garai	Euba - Agirre
Garamendi	Pedro Yurrebaso
Ibarguren	Txomin Agirre - Francisco Etxanojauregi
Ibarguren	Juan Ignacio Oregi - Abel Etxanojauregi
Kintzene	Elorza
Larraburu	Elu Zenarruzabeitia
Larraburu etxebarri	Rufino Iriondo
Markesena	Ricardo Isasi
Mintegi	Mertxe Zamalloa
Pepene	Dionisio Etxarte
Uxarte "Uriarte"	Juan Martin Zamalloa
Urikoa	Julián Llona - Eduardo Agirre
Zortitxe	Alberdi - Mardaraz

SAN ANTONIO

Baserria | Caserío	Familia
Aranguren mayor	Eulogio Bilbao "Malaespera"
Aranguren menor	Urrutikoetxea
Egurbide	Jon Zamakona
Kereketene	Zamarripa
Kimera	Gerediaga-Olariaga/Apraiz-Oregi
Kristoena	Martin Urigüen
Kristoena	Godeardo Gogeaskoetxea
Kristoena	Elias Euba
Kristoena	Cristobal Txarterina
Ladrilleruena	Patxi Garai
Ladrilleruena	Txomin Zorrozua (estanco)
Miraflores	Juan Sarrionaindia
Pontzerie	familia Aldekoa-Martitegi
Pontzerie	Gregorio Meabe
Matzeta goikoa	Juan Uribarri - Valentina Aresti
Turbina	Patxi Arizmendiarrieta
Txopueta	Rafael Irakulis

[EUBA (153)]

Baserria | Caserío	Familia
SAN MIGUEL	
Abade etxea	
Antekera	Patxi Garamendi - Benito Irazola
Arkoiti	Sabino Garamendi-Antón Mentxaka
Arregi	familia Zamalloa-Egiarte
Arregi	Patxo Zenarruzabeitia
Arregi	Nicolas Izagirre
Billene	Larrinaga - Magunazelaia
Biskotxe Dudeagoitia	Berrojalbiz - Gisasola
Bustinza etxebarri	Félix Berrojalbiz
Egiarte	familia Zenarruzabeitia - Gurtubai
Elizalde	familia Zárate-Bikandi
Errekazabal	Zárate - Etxanojauregi
Errekazabal	familia Euba-Uriarte
Errotazarra	Martín Berrio
Errotetas	Martin Jaka
Errotetas	Ramón Bikandi-Garbiñe Urrutia
Errotetas	Irene Arteagagoitia-Emeterio Urrutia
Galbarrene	familia Zenarruzabeitia
Ganboene	Mancisidor - José Alberdi
Goiti	familia Irusta-Zamalloa
Irimiñeta	Manu Arbulu "Kiputze"
Irimiñeta bekoa	familia Gerediada-Ugarte
Luberri	Simón Zamalloa
Luberri	Jesús Gorrotxategi "Lafai"
Maspe etxea	Maria Luisa Berrio
Otxoene Dudeagoitia	Francisco Goiria
Otxoene Dudeagoitia	Juan Arandia - Zamalloa
Palacios	Dionisio Pikaza
Palacios	familia Bilbao-Ugarte
Palacios	familia Rementeria-Arregi/Sarasua
Palacios	casa torre Erkoles (cuadro Renteria)
Sakristan etxea	familia Berrio
Ugarte barri	José Ugarte - Benito Etxebarri
Urrengoetxe aundi	Zenarruzabeitia-Txomin Goienetxe
Urrengoetxe txikerra	Pantaleón Astobiza
Zamalloa	Meaurio
Zamalloa etxe txiki	Pantaleón Astobiza-Pia Berrojalbiz
Zamalloa goikoa	familia Linaza-Astobiza
Zamalloa goikoa	Astobiza -Euba
Zamalloa bekoa	J. M. Gerediaga - Alejandro Uriarte
Zubieta nagusi	Martin Izarzugaza
Zubieta barri	familia Elexpe
SARATZU	
Eustoa	familia Zamalloa-Arizmendiarrieta
Eustoa	Martin Gerenabarrena
Eustoa goikoa	Gerenabarrena
Eustoa bekoa	Zatur Magunagoitia
Eustoa larre	Elias Atutxa
Saratzu goikoa	León Mardaras-Gerediaga
Saratzu goikoa	Gregorio Barruetabeña
Saratzu bekoa	familia Jauregi-Elexpe "Txitxirri"
Saratzu bekoa	familia Agorria-Ariznabarreta
Saratzu bekoa	familia Aruabarrena-Gorrotxategi
Saratzu bekoa	familia Agorria-Ariznabarreta
Saratzu bekoa	Ceferino Agorriai

BAR BERNARDINA Estación

ERKOLES Solaguren "Mañas"

ERREKALDENE Angel Rekalde

ERKOLES Jesús-Martin Garmendia

ERREKALDENE Uriguen-Begiristain/Rekalde

ERROTETA BARRI Felipe Mancisidor

ETXEBARRI Teodoro Atutxa-Juan Barrenetxea

EUBA ZARRA Félix Isasi-Ricardo Basagoiti

KATALENE Gandiaga

KITENE familia Garmendia

MUNITXA Marcelino Munitxa

MUNITXA Pedro Batiz

TXINTXILLENA GOIKOA Jose Antonio Munitxa

TXINTXILLA Mikel Iriondo

TXINTXILLA BEKOA Munitxa-Gojenola

UDAKO ETXEA Jesús Bastero

TABERNA BARRI "TETUAN" familia Sarrionandia Jauregi

Euba [Arkotxa]

ARKOTXA ERROTA Luis Bikandi-Korta

ARKOTXA GOIKOA familia Gurtubai

ARKOTXA GOIKOA familia Garamendi

ARKOTXA GOIKOA Garamendi-Txarterina

ARKOTXA BEKOA
Gregorio Bikandi-Emeterio Murgoitiobeña

AUZOKOA familia Euba

BEDIAGA ERDIKOA José Etxanojauregi

ETXEBARRI GOIKOA Olano-Arbaiza

ETXEBARRIBARRENA Gurtubai-Magunazelaya

BELAUSTEGI
Sabin Aruabarrena-Jesús Aresti

BELAUSTEGI Gregorio Gorospe

BELAUSTEGI ETXEBARRI Gabino Urresti

BELAUSTEGI MAYOR Gorospe-Astigarraga

BELAUSTEGI ERDIKOA Basaras

ABARKA ZIGARRENA Parada carreteros

BEKO ERROTA Jacinta Azueta

BEKO ERROTA Mariano Azueta

FERRETERIA-OLLERIA
José Antonio Agirre-Ciriaco Olariaga

KATIOSTE José Angel Arrazola

TXABOLA Diego Olariaga

TXOSNA Ibaibarriaga-Alberdi

TORRE ETXEA José Zugazaga (Ibarruri)

BERNABEITIA BEKOA Hormaetxea

BERNABEITIA GOIKOA Carlos Bikandi

CASA TURKOA Matias Ibaibarriaga-Pedro Erdoiza

CASA TURKOA Pedro José Erdoiza "Txulo"

ABADE ETXEA

ARANTXORI Artetxe (Belatxikitako kanpaia)

ARTETXE BARRI Petra Etxezarraga

AURREKO Patxi Araguren-Basilia Duñabeitia

BARRENENGOA Cesareo Bustinza-Juan Barrena

BERNAGOITIA ERDIKOA
Victor Fernandez-Sebastián Arizmendiarreta

BERNAGOITIA OSTEKO Cipriano Ormazabala

BETZUEN Hipolito Arregi-Marcelo Mendiolagarai

GOIENENGOA José Antonio Atutxa

GOIENENGOA Benigno Etxanojauregi

MARIELARRE GOIKOA Gabriel Bikandi

MARIELARRE BEKOA familia Oregi

GOIENENGOA Bernardo Angoitia (casa torre)

GOIKOETEXE Cruz Sarriugarte

HORMA ONDO Astoreka

HORMA ONDO familia Zugazabeitia

MARIELARRE BEKOA José Bikandi

MEKOLA Ignazio Azueta-Balentin Zenikazelaia

MEKOLA Cruz Areitio

MEKOLA Patxi Azueta

MEKOLA Balentin Unzueta

MUSKIBASO "MATXORRI" Alzola-Mintegia

ZABALE BEKOA familia Etxeandia

PAGOSTE familia Zugazabeitia

ZABALE GOIKOA Bikandi-Asategi

ESKUBI Euba-Joaquin Zamalloa

GARAI Euba-Agirre

GARAMENDI Pedro Yurrebaso

IBARGUREN Txomin Agirre-Francisco Etxanojauregi

IBARGUREN Juan Ignacio Oregi-Abel Etxanojauregi

KINTZENE Elorza

LARRABURU Elu Zenarruzabeitia

LARRABURU ETXEBARRI Rufino Iriondo

MARKESENA Ricardo Isasi

MINTEGI Mertxe Zamalloa

PEPENE Dionisio Etxarte

UXARTE "URIARTE" Juan Martin Zamalloa

ZORTITXE Alberdi-Mardaraz

URIKOA Julián Llona-Edurdo Agirre

ARANGUREN MAYOR Eulogio Bilbao "Malaespera"

ARANGUREN MENOR Urrutikoetxea

EGURBIDE Jon Zamakona

KEREKETENE Zamarripa

KIMERA Juan Gerediaga-Olariaga/Apraiz-Oregi

KRISTOENA Martin Urigüen

KRISTOENA Godeardo Gogeaskoetxea

KRISTOENA Elias Euba

KRISTOENA Cristobal Txarterina

LADRILLUENA Patxi Garai

LADRILLUENA Txomin Zorrozua (estanco)

PONTZIERE familia Aldekoa-Martitegi

MIRAFLORES Juan Sarrionandia

PONTZIERE Gregorio Meabe

MATZETA GOIKOA Juan Uribarri-Valentina Aresti

MATZETA GOIKOA Lopez-Oregi

TURBINA Patxi Arizmendiarreta

TXOPUETA Rafael Irakulis

ABADE ETXEA

ANTEKERA Patxi Garmendia-Benito Irazola

ARKOITI Sabino Garamendi-Anton Mentxaka

ARKOITI Erretegi

ARREGI Zamalloa-Egiarte

ARREGI Patxo Zenarruzabeitia

ARREGI Nicolas Izagirre

BILLENE Larrinaga-Magunazelaia

BISKOTXE DUDEAGOITIA Berrojalbiz-Gisasola

ELIZALDE Zárate-Bikandi

BUSTINZA ETXEBARRI Félix Berrojalbiz

EGIARTE Zenarruzabeitia-Gurtubai

ERREKAZABAL familia Euba-Uriarte

ERREKAZABAL Zarate-Etxanojauregi

ERROTAZARRA Martín Berrio

ERROTETAS Martin Jaka

ERROTETAS Ramón Bikandi-Garbiñe Urrutia

GANBOENE Mancisidor-José Alberdi

GALBARRENE Zenarruzabeitia

GOITI Irusta-Zamalloa

IRIMIÑETA Manu Arbulu “Kiputze”

IRIMIÑETA BEKOA Geregiaga-Ugarte

LURBERRI Simón Zamalloa

LURBERRI Jesús Gorrotxategi "Lafai"

MASPE ETXEA Maria Luisa Berrio

OTXONE DUDEAGOITIA Francisco Goiria

OTXONE DUDEAGOITIA Juan Arandia-Zamalloa

PALACIOS Dionisio Pikaza

PALACIOS Rementeria-Arregi/Sarasua

PALACIOS Bilbao-Ugarte

SAKRISTAN ETXEA familia Berrio

PALACIOS Torre Erkoles

URRENGOETXE AUNDI Zenarruzabeitia-Txomin Goienetxe

UGARTE BARRI José Ugarte-Benito Etxebarri

URRENGOETXE TXIKERRA Pantaleón Astobiza

ZAMALLOA Meaurio

ZAMALLOA ETXE TXIKI Pantaleón Astobiza-Pia Berrojalbiz

ZAMALLOA GOIKOA Linaza-Astobiza

ZAMALLOA GOIKOA Astobiza-Euba

ZAMALLOA BEKOA J.M. Gerediaga-Alejandro Uriarte

Euba [San Miguel]

ZUBIETA NAGUSI Martin Izarzuaga

ZUBIETA BARRI familia Elexpe

ZUBIETA TXIKERRA Elexpe

Euba [Saratxu]

EUSTOA Zamalloa-Arizmendiarreta

EUSTOA Martin Gerenabarrena

EUSTOA GOIKOA Gerenabarrena

EUSTOA BEKOA Zatur Magunagoitia

EUSTOA LARRE Elias Atutxa

SARATXU GOIKOA León Mardaras-Geirediaga

SARATXU GOIKOA Gregorio Barruetabeña

SARATXU BEKOA Jauregi-Elexpe “Txitxirri”

SARATXU BEKOA Ceferino Agorria

SARATXU BEKOA Aruabarrena-Gorrotxategi

"Amorebieta-Etxanoko Baserriak"

"Gure gizarte hau paradigma aldaketa bizitzen ari da. Industria-arotik ezagutza-arora igarotzeak zenbait aldaketa esanguratsu eragin ditu, azkar aski, eta horrek zenbait aldiz perspektiba galtzea dakar berekin: nondik gatozen, non gauden eta norantz goazen.

Gracias al ingente trabajo de un grupo de personas vinculadas a la Sociedad Artístico Cultural de ZORNOZA, hemos girado la mirada y nos hemos encontrado con una labor de recopilación de caseríos de nuestro municipio, que viene a reforzar la idea de que Amorebieta-Etxano atesora una historia importante, vive el presente con intensidad y mira al futuro con sus raíces bien plantadas.

Dokumentu honek erakusten digunez, baserriak rol garrantzitsua izan du gure herrian; izan ere, familien bizimoduak egituratu ditu eta baloreak helarazi dizkio gure gizarteari. Ez dezagula ondare hori albo batean utz.

Amorebieta-Etxanok, bide-gurutzea izan ez ezik, historia garrantzitsua du bere magalean, eta lan hau da, hain zuzen ere, horren adibiderik onena.

Zalantzarik gabe, ahalegin horiek guztiok beren fruitua eman dute.
Sin duda el esfuerzo ha merecido la pena.

Eskerrik asko"

Andoni Iturbe
SACZ Lehendakaria

amorebieta etxano
UDALA AYUNTAMIENTO

Sociedad Artística Cultural ZORNOZA